

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
(ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΗ & ΒΙΝΤΕΟΣΚΟΠΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ & ΧΟΡΩΝ)

Της φοιτήτριας:
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗΣ
Α.Ε.Μ.: 1497

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΙΤΣΙΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	03
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	04
1. Στόχοι της εργασίας - μεθοδολογία της έρευνας.....	04
2. Καταρτισμός της εργασίας.....	04
α) Ταξινόμηση.....	04
β) Καταγραφή των τραγουδιών σε μουσική σημειογραφία.....	05
γ) Το κείμενο των τραγουδιών.....	07
δ) Αντιστοιχία μελωδικών φράσεων - κειμένου.....	08
ε) Παρατηρήσεις για το χορό και τη λειτουργικότητα.....	09
στ) Παραλλαγές σε άλλες εκδόσεις.....	09
II. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ.....	10
1. Τάσος Μπακόλας: τραγούδι, Χορευτικό τμήμα Μορφωτικού Συλλόγου Θεσπρωτικού.....	12
<i>Τραγούδια</i>	
1. Μαρία λεν την Παναγιά.....	13
2. Τέτοια ώρα ήταν εψές.....	18
3. Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ.....	26
4. Στης πικροδάφνης τον ανθό.....	32
5. Στο Κάιρο αρρώστησα (Καπέσοβο).....	37
6. Ξενιτεμένο μου πουλί.....	42
2. Δημήτρης Κωσταγιώργος: τραγούδι.....	49
<i>Τραγούδια</i>	
7. Ψηλά στην Κωστηλάτα.....	50
8. Αγγέλω μ' κρέν' η μάνα σου.....	55
9. Ασπροσυνέφιασε ο ουρανός.....	60
10. Που ήσουν Παναγιωτούλα μου.....	64
11. Το βλέπεις κείνο το βουνό (Αναστασιά).....	69
12. Γείραν τ' απόσκια.....	73
13. Σε τούτην τάβλα.....	77
III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	82
IV. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87

Πρόλογος

Η πρώτη μου επαφή με το δημοτικό τραγούδι και τον παραδοσιακό χορό ξεκίνησε στο Πανεπιστήμιο, στο πλαίσιο του μαθήματος «Εισαγωγή στη δημοτική μουσική». Το μάθημα αυτό στάθηκε ως αφορμή ώστε να γίνω μέλος της μουσικοθεατρικής ομάδας «Μουσικό Πολύτροπο» υπό την επίβλεψη του Αναπληρωτή Καθηγητή, κ. Ιωάννη Καϊμάκη. Στην ομάδα εμβαθύνουμε σε πτυχές του δημοτικού τραγουδιού, γνώρισα ένα ρεπερτόριο που δε φανταζόμουν ότι υπάρχει και μαγεύτηκα τόσο από την απλότητα και την αλήθεια που μου ενέπνευσε ο στίχος των τραγουδιών όσο και από τον καταπληκτικό τρόπο λειτουργίας των μελωδιών.

Στην ίδια ομάδα, στο «Μουσικό Πολύτροπο» άκουσα, έμαθα και τραγούδησα κι εγώ δημοτικά τραγούδια από την περιοχή της Ηπείρου. Με συγκίνησε ο ιδιαίτερος τρόπος τραγουδίσματος, οι όχι συνηθισμένες στις άλλες περιοχές της Ελλάδας πεντατονικές κλίμακες και τέλος οι αργοί και ταυτόχρονα δυναμικοί χοροί. Όλα τα παραπάνω στάθηκαν η αφορμή ώστε να προσπαθήσω να εμβαθύνω λίγο περισσότερο τις γνώσεις μου για το δημοτικό τραγούδι και τους χορούς της Ηπείρου.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου τους εκτελεστές που διέθεσαν το χρόνο τους κ. Δημήτρη Κωσταγιώργο από το Κεντρικό των Τζουμέρκων της Άρτας, τον κ. Τάσο Μπακόλα από το Πολυστάφυλο που κατοικεί στο Θεσπρωτικό της Πρέβεζας καθώς και το χορευτικό του Μορφωτικού Συλλόγου Θεσπρωτικού που συμμετείχε στη βιντεοσκόπηση.

Επίσης ευχαριστώ θερμότατα τη χοροδιδάσκαλο του χορευτικού, κ. Ρούλα Τσαντή για το χρόνο της, τις βαθιές της γνώσεις σε ζητήματα διδακτικής του χορού και τις πολύτιμες πληροφορίες της για τα βήματα και τις παραλλαγές των χορών.

Ευχαριστώ θερμότατα τον επιβλέποντα της εργασίας κ. Γεώργιο Κίτσιο, για τη βοήθεια στην ολοκλήρωση της εργασίας με τις εύστοχες επιστημονικές του επισημάνσεις.

Τέλος, ευχαριστώ τους γονείς μου και την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση όλων αυτών των χρόνων.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στόχοι της εργασίας - μεθοδολογία της έρευνας.

Βασικοί στόχοι της παρούσας εργασίας αποτελούν:

- Η επιστημονική καταγραφή των κειμένων των τραγουδιών, των τσακισμάτων τους και του οργανικού κειμένου.
- Η αναζήτηση των μελωδικών φράσεων που δομούν τη μελωδία και η αντιστοιχία τους με το κείμενο.
- Η ανάλυση της μουσικοποιητικής δομής
- Η επισήμανση της λειτουργικότητας των τραγουδιών.
- Η καταγραφή των χορών, η σειρά των τραγουδιών που χορεύονται, το ρυθμικό μοντέλο του κάθε χορού και η ονομασία του.

Μεθοδολογικά, πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα από την οποία προέκυψαν δύο ηχογραφήσεις - βιντεοσκοπήσεις, κατόπιν συνεννόησης με τους τραγουδιστές και τους χορευτές. Στην πρώτη περίπτωση καταγράφηκαν τραγούδια και χοροί από όλη την Ήπειρο και στη δεύτερη από την περιοχή των Τζουμέρκων που βρίσκονται στα δυτικά του νομού Άρτας. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε:

- Ταξινόμηση του υλικού.
- Καταγραφή των κειμένων με τα τσακίσματά τους και των οργανικών κειμένων όλων των τραγουδιών.
- Μεταγραφή της μουσικής τους σε μουσική σημειογραφία.
- Μελέτη των μελωδικών φράσεων και της αντιστοιχίας τους με το κείμενο.
- Έρευνα σχετικά με το χορό και τη λειτουργικότητα των τραγουδιών.
- Βιβλιογραφική έρευνα.

Οι ηχογραφήσεις - βιντεοσκοπήσεις πραγματοποιήθηκαν η πρώτη στο κτίριο όπου στεγάζεται ο Μορφωτικός Σύλλογος Θεσπρωτικού, στο ομώνυμο χωριό και η δεύτερη στο σπίτι φιλικού προσώπου του τραγουδιστή, στις αρχές του 2015.

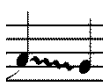

2. Κατάρτισμός της εργασίας.

α) Ταξινόμηση.

Η ταξινόμηση των τραγουδιών δεν έγινε με βάση το θεματικό τους περιεχόμενο. Τα τραγούδια παρουσιάζονται σε δύο ομαδοποιήσεις. Αρχικά τοποθετούνται τα χορευτικά τραγούδια που τραγούδησε ο Τάσος Μπακόλας και χόρεψε το χορευτικό τμήμα του Συλλόγου. Έπειτα καταγράφονται τα τραγούδια των Τζουμέρκων που τραγούδησε ο Δημήτρης Κωσταγιώργος. Αυτή η επιλογή έγινε ώστε τα τραγούδια των Τζουμέρκων που είναι όλα από την ίδια περιοχή, να παρουσιαστούν μαζί, σε μία ενότητα. Επίσης τα τραγούδια ταξινομήθηκαν με τη σειρά με την οποία τραγουδήθηκαν ώστε να μη χαθεί η συνοχή των τραγουδιστών.

β) Μεταγραφή των τραγουδιών σε μουσική σημειογραφία.

Η μεταγραφή των τραγουδιών πραγματοποιείται σε ευρωπαϊκή σημειογραφία, σύμφωνα με τις υποδείξεις του Περιστέρη¹ και του Baud-Bovy.² Τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται είναι τα εξής:

- ↑ Ο φθόγγος ηχεί λίγο ψηλότερα από το φυσικό του τονικό ύψος.
- ↓ Ο φθόγγος ηχεί λίγο χαμηλότερα από το φυσικό του τονικό ύψος.
- ∪ Τοποθετείται στην επάνω πλευρά του πενταγράμμου και συμβολίζει τη χρονική επιβράδυνση ενός ή περισσότερων φθόγγων.
- ∩ Τοποθετείται στην επάνω πλευρά του πενταγράμμου και συμβολίζει τη χρονική επιτάχυνση ενός ή περισσότερων φθόγγων.
- Μετάβαση από τον ένα φθόγγο στον άλλο με γρήγορο φωνητικό ολίσθημα (glissando).
- Μετάβαση από τον ένα φθόγγο στον άλλο με αργό φωνητικό ολίσθημα (glissando).
- ∞ Εκφράζει το vibrato της φωνής.
- Φθόγγος με μη καθορισμένο με ακρίβεια, τονικό ύψος.

¹ Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστέρης, Σπυριδών, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, τ. Γ': Μουσική Εκλογή*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα, 1968, σ.σ. ιε' -ιλ'.

² Baud-Bovy, Samuel, *Etudes sur la chanson cleftique*, Collection de l'Institut Francais d'Athenes, Athens, 1958, σ. 8 και Baud-Bovy, Samuel, *Δοκίμιο για το ελληνικό τραγούδι*, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, Ναύπλιο 1984 (3^η εκδ. 1936).

Τα τραγούδια δεν είναι καταγεγραμμένα στο φυσικό τονικό ύψος τους αλλά μεταφερμένα στη φυσική θέση του τρόπου στον οποίο ανήκουν. Τον τρόπο αυτό χρησιμοποιεί και ο Περιστερής.³ Στο κάθε τραγούδι υποδηλώνεται στην αρχή του μουσικού κειμένου (επάνω αριστερά) το τονικό ύψος στο οποίο τραγούδησε ο τραγουδιστής και το τονικό ύψος στο οποίο έγινε η μεταγραφή.

Για παράδειγμα: φα=ρε.

Αυτό σημαίνει ότι ο τραγουδιστής τραγούδησε με τονική βάση το φα ενώ το τραγούδι ανήκει στον τρόπο του ρε, επομένως η μεταγραφή έγινε με βάση τον τρόπο του ρε.

Στο τέλος του κάθε τραγουδιού, σε επιπλέον πεντάγραμμο σημειώνεται ο τρόπος στον οποίο ανήκει το τραγούδι. Η τονική γράφεται με φθόγγο ολοκλήρου ενώ καταγράφεται και η διάταξη των υπόλοιπων φθόγγων. Ποικιλματικοί φθόγγοι ή «περαστικές» αλλοιώσεις σημειώνονται μέσα σε παρένθεση.⁴ Με τον τρόπο αυτό καταγράφεται παράλληλα και η έκταση (ambitus) της μελωδίας.

Η σχέση κειμένου - μελωδίας κατά τη μεταγραφή σε ευρωπαϊκή σημειογραφία αποτυπώνεται ως εξής το παρακάτω παράδειγμα:

³ Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστερής, Σπυριδών, ό.π., σ. ιε'.

⁴ Μαυρίδου, Δάφνη, *Τύποι ποικιλμάτων στα δημοτικά τραγούδια της περιοχής Σερρών*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 2002, σ. 6.

Στην αρχή του πρώτου πενταγράμμου (αριστερά) τοποθετείται σε αγκύλες ο αριθμός της στροφής, π.χ. [1].⁵

Το κείμενο του τραγουδιού γράφεται κάτω από το πεντάγραμμο. Όταν στην κάθε συλλαβή των λέξεων αντιστοιχούν περισσότεροι από έναν φθόγγοι, τότε αρχικά αναγράφεται η συλλαβή κι ακολουθεί παύλα ή διακοπτόμενες παύλες εάν πρόκειται για σειρά φθόγγων (π.χ. να- - -). Εάν η συλλαβή είναι η τελική της λέξης, τότε ακολουθεί κάτω παύλα παρατεταμένη (π.χ. της___). Ακόμη, στο κείμενο του τραγουδιού καταγράφονται και τα τσακίσματά του σε αγκύλες ή παρενθέσεις.⁶

Οι μελωδικές φράσεις συμβολίζονται με πεζούς ελληνικούς χαρακτήρες (π.χ. α, β ή α1, α2 κλπ). Όταν μια φράση είναι ελαφρώς παραλλαγμένη, αυτή συμβολίζεται με τονούμενα πεζά γράμματα (π.χ. α1 ').

γ) Το κείμενο των τραγουδιών.

Το κείμενο του κάθε τραγουδιού καταγράφεται αρχικά με τα τσακίσματά του κι έπειτα γράφεται ο οργανικός στίχος, ο «καθαρός» δηλαδή στίχος εάν αφαιρεθούν τα τσακίσματα. Ο όρος τσάκισμα στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται όπως τον προσδιορίζει ο Καϊμάκης στην έκδοση «Δημοτικά τραγούδια από το Βαλτέτσι Αρκαδίας»⁷ και ο Θέμελης στη «Μουσικοποιητική δομή στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι».⁸ Σύμφωνα με τον Καϊμάκη, τσακίσματα χαρακτηρίζονται οι προσθήκες και επαναλήψεις στίχων, ημιστίχων, λέξεων και συλλαβών που παρεμβάλλονται στο στίχο του τραγουδιού και διακόπτουν τη ροή του.⁹

Τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση του κειμένου είναι τα εξής:

Κεφαλαία γράμματα υποδηλώνουν το στίχο (Α, Β κλπ). Κεφαλαία γράμματα με αρίθμηση δηλώνουν το ημιστίχιο.

Τονούμενα κεφαλαία γράμματα δηλώνουν ότι στο συγκεκριμένο στίχο ή ημιστίχιο διακρίνονται τσακίσματα (Α' ή Α1' κλπ).

⁵ Στην παρούσα εργασία δίνεται η μεταγραφή σε σημειογραφία μόνο της πρώτης στροφής [1], καθώς οι επόμενες στροφές όλων των τραγουδιών δεν είχαν σημαντικές διαφοροποιήσεις.

⁶ Για την καταγραφή των τσακισμάτων βλέπε παρακάτω, Κεφάλαιο Ι.γ.

⁷ Καϊμάκης, Ιωάννης - Κοκκάλας, Σταύρος, *Δημοτικά τραγούδια από το Βαλτέτσι Αρκαδίας*, Τόμος Β', Κέντρο Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας, Αθήνα, 2010, σ.σ. 44-46.

⁸ Θέμελης, Δημήτριος, «Μουσικοποιητική δομή στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι», ανάτυπο από τη Λαογραφία, Αθήνα, 1972, σ. 79.

⁹ Καϊμάκης, Ιωάννης - Κοκκάλας, Σταύρος, *ό.π.*, σ. 44.

Σε τραγούδια τα οποία έχουν επωδό, η επωδός γράφεται με το σύμβολο «Επ».

Σχετικά με τα τσακίσματα:

- Οι προσθήκες γράφονται εντός παρενθέσεως.
- Οι επαναλήψεις γράφονται εντός αγκυλών. Όπου μια λέξη διακόπτεται τότε στην τελευταία συλλαβή της διακοπτόμενης λέξης τοποθετείται παύλα (-).

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα παράδειγμα της ανάλυσης ενός στίχου της πρώτης στροφής του τραγουδιού *Μαρία λεν την Παναγιά* με τα τσακίσματά του, για την κατανόηση των συμβόλων:

- [1] A1' (Ωρέ) Μαρία λέν' [Μαρία, λέν'] την Παναγιά
A2' (ωρέ) Μαρία λεν' κι εσέ- [κι εσέ-]να (μωρ' Μαρία μου)
[A2'] [Μαρία λεν' κι εσέ-, κι εσένα] (κακομοίρα μου)
Επ1 Πω, πω, πω, πω, ποια να είν' αυτή
Επ2 με το γαρύφαλλο στ' αυτή.

δ) Αντιστοιχία μελωδικών φράσεων - κειμένου.

Για την κατανόηση της σχέσης κειμένου – μελωδίας, χρησιμοποιείται ο παρακάτω πίνακας:¹⁰

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 [3-4] 5-8	a1	ρε
A2'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-12 [11-12] 13-16	a1	ρε
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 [3-4] 5-8	a1	ρε
B2'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-12 [11-12] 13-16	a1	ρε

Στην πρώτη στήλη αναγράφεται ο συμβολισμός του στίχου ή του ημιστίχου. Στη δεύτερη, το ποιητικό μέτρο. Στην τρίτη στήλη προσδιορίζεται αριθμητικά η σχέση του οργανικού στίχου με τα τσακίσματα, το είδος των τσακισμάτων (προσθήκες ή επαναλήψεις) και η θέση τους μέσα στον οργανικό στίχο. Στην τέταρτη στήλη απεικονίζονται οι μελωδικές φράσεις και η σχέση τους με το κάθε ημιστίχο. Τέλος, στην πέμπτη στήλη προσδιορίζεται η κατάληξη της κάθε μελωδικής φράσης.

ε) Παρατηρήσεις για το χορό και τη λειτουργικότητα.

¹⁰ Ο πίνακας διαμορφώθηκε βάσει των παραδόσεων του Ι. Καϊμάκη στο μάθημα *Εισαγωγή στη δημοτική μουσική*, στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ορισμένα από τα τραγούδια που συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα εργασία, χορεύονται. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε βιντεοσκόπηση ώστε να καταγραφούν οι χοροί και να μελετηθούν:

- Το είδος του χορού.
- Η σειρά με την οποία χορεύεται το κάθε τραγούδι.
- Η περίπτωση στην οποία τραγουδιέται και αν υπάρχουν διαφοροποιήσεις σε σχέση με παλαιότερα.
- Το ρυθμικό μοντέλο του κάθε χορού.
- Η ονομασία που δίνουν οι παρευρισκόμενοι καθώς και η έρευνα στη βιβλιογραφία για το εάν έχει καταγραφεί η συγκεκριμένη ονομασία στην περιοχή που μελετάμε και αν πρόκειται για τον ίδιο χορό.

στ) Παραλλαγές σε άλλες εκδόσεις.

Στο τέλος της μελέτης του κάθε τραγουδιού αναφέρονται οι παραλλαγές του τραγουδιού που έχουν βρεθεί σε άλλες εκδόσεις ή στο Αρχείο Διπλωματικών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. Πρόκειται για παραλλαγές είτε του κειμένου, ή της μελωδίας, ή και των δύο ταυτόχρονα.

ΙΙ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

II.1.

Κοινότητα: Θεσπρωτικό Πρέβεζας

Τραγούδι: Τάσος Μπακόλας

Χορός: Χορευτικό τμήμα του Μορφωτικού Συλλόγου Θεσπρωτικού

Τάσος Μπακόλας (βιογραφικό):

Ο Τάσος Μπακόλας γεννήθηκε στο Πολυστάφυλο το οποίο παλιά είχε την ονομασία Ρουσιάτσα, το 1958. Εργάστηκε για χρόνια ως υπάλληλος του ΟΤΕ ενώ σήμερα είναι συνταξιούχος. Ο ίδιος χαρακτηρίζει τον εαυτό του ως «ερασιτέχνη» τραγουδιστή. Έχει τραγουδήσει σε πανηγύρια σε όλη την Ήπειρο και σε συναυλίες με Συλλόγους και Ομοσπονδίες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (Γερμανία, Τουρκία κ.α.).

Χορευτικό Τμήμα Μορφωτικού Συλλόγου Θεσπρωτικού.

Ρούλα Τσαντή (χοροδιδάσκαλος): Η Ρούλα Τσαντή αποφοίτησε από το Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (Τ.Ε.Φ.Α.Α.) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και είναι χοροδιδάσκαλος του χορευτικού Τμήματος. Ασχολείται χρόνια με τη συλλογή και τη διδασκαλία του παραδοσιακού χορού όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και των Βαλκανίων και της Κάτω Ιταλίας. Έχει δώσει πλήθος παραστάσεων στην Ελλάδα και έχει συμμετάσχει σε παραστάσεις σε χώρες των Βαλκανίων και την Ιταλία.

Τα μέλη του χορευτικού που συμμετείχαν στη βιντεοσκόπηση είναι τα εξής:

Ράδης Κωστής, Λαμπρούσης Παναγιώτης, Παππάς Μιχάλης, Μαλέσκος Νικόλαος, Μαλέσκος Ηλίας, Νταλαγιάννη Άννα, Μπακόλα Ανδρομάχη, Αποστολίδου Μαρία, Δήμου Δήμητρα, Τρούγγου Κατερίνα, Τζόλου Φωτεινή, Λογοθέτη Αναστασία, Γεωργαλή Ερμίνα, Κατσάνου Ελένη – Παναγιώτα, Μαλέσκου Αναστασία, Σιάρκου Κωνσταντίνα.

1. Μαρία λεν την Παναγιά

♩ = 61
ντο=ρε

[1] (Ω ρέ) Μα ρί α (λεν) [Μα ρί α
[A1'
[a1

λεν] την Πα να γιά (ω ρέ) Μα ρί α λεν κι ε - -
[A1'] [A2'
[a1] [a2

σε - - [κι ε σέ -] να (μωρ' Μα ρί α μου αχ) _____
[A2']
[a2]

[Μα ρί α λεν κι ε - - σέ - - κι ε σέ να] (κα - κο - μοί ρα
[A2']
[a2

μου). Πω πω πω πω πω ποια να ν' αυ τή, με το γα -
[A2'] [En1] [En2
[a2] [ε1] [ε1] [ε1]

ρύ φαλ λο σ' αυ τι.
[En2]
[ε1]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' (Ωρέ) Μαρία λέν' [Μαρία, λέν'] την Παναγιά
A2' (ωρέ) Μαρία λέν' κι εσέ- [κι εσέ-]να (μωρ' Μαρία μου, αχ)
[A2'] [Μαρία λέν' κι εσέ-, κι εσένα] (κακομοίρα μου)
Επ1 Πω, πω, πω, πω, ποια να είν' αυτή
Επ2 με το γαρύφαλλο στ' αυτί.
B1' (Ωρέ) Μαρία μη [Μαρία, μη] στολίζεσαι
B2' μη βάζεις τα καλά [καλά] σου (μωρ' Μαρία μου, αχ)
[B2'] [μη βάζεις τα καλά, καλά σου] (κακομοίρα μου)
Επ1 Πω, πω, πω, πω, ποια να είν' αυτή
Επ2 με το γαρύφαλλο στ' αυτί.
- [2] Γ1' (Ωρέ) τον άντρα που [τον άντρα που] σου τάξανε
Γ2' σήμερα τον παντρε- [παντρε-]ύουν μωρ' Μαρία μου)
[Γ2'] [σήμερα τον παντρε-, παντρεύουν] (κακομοίρα μου)
Επ1 Πω, πω, πω, ποια πέρασε
Επ2 και δε μας καλημέρισε.

Οργανικός στίχος

Μαρία λέν' την Παναγιά, Μαρία λέν' κι εσένα.
Μαρία μη στολίζεσαι, μη βάζεις τα καλά σου
τον άντρα που σου τάξανε, σήμερα τον παντρεύουν.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε δύο στίχους Α (Α1 Α2) και Β (Β1 Β2). Στο τέλος του κάθε στίχου παρεμβάλλονται δύο ημιστίχια επωδού Επ (Επ1 Επ2). Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: Α1' Α2' [Α2] Επ1 Επ2 Β1' Β2' [Β2] Επ1 Επ2.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

A1'	(Ωρέ) Μα ρί α λέν' [Μα ρί α, λέν'] την Πα να για
	1' 2' 1 2 3 4 1 2 3 4 5 6 7 8/
A2'	(ωρέ) Μα ρί α λεν' κι ε σέ- [κι ε σέ-]να (μωρ' Μα ρία μου, αχ)
	1' 2' 9 10 11 12 13 14 13 14 15 3' 4' 5' 6' 7'
[A2']	[Μα ρί α λεν' κι ε σέ-, κι ε σε να] (κα κο μοί ρα μου)
	9 10 11 12 13 14 13 14 15 8' 9' 10' 11' 12'
Επ1	Πω, πω, πω, πω, ποια να είν' αυ τή
Επ2	1 2 3 4 5 6 7 8
	με το γα ρύ φαλ λο στ' αυ τί.
	9 10 11 12 13 14 15 16

Το τραγούδι ξεκινά με τη δισύλλαβη προσθήκη (ωρέ). Μεταξύ της 4^{ης} και 5^{ης} συλλαβής παρεμβάλλεται επανάληψη των τεσσάρων πρώτων συλλαβών. Μεταξύ της 8^{ης} και 9^{ης} συλλαβής παρουσιάζεται πάλι η ίδια δισύλλαβη προσθήκη. Ανάμεσα από τη 14^η και 15^η συλλαβή εμφανίζεται δισύλλαβη επανάληψη. Μετά το τέλος του οργανικού στίχου παρουσιάζεται προσθήκη 5 συλλαβών. Τέλος εμφανίζεται επωδός 16 συλλαβών (δύο ημιστίχια) πριν αρχίσει ο επόμενος στίχος. Η ίδια δομή ακολουθείται και παρακάτω.

Διακρίνονται τρεις μελωδικές φράσεις στο συγκεκριμένο τραγούδι: α1, α2 και ε1. Η (α1) μελωδική φράση αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο, η φράση α2 αντιστοιχεί στο Α2, με την ίδια φράση (α2) τραγουδιέται και η επανάληψη του ημιστίχιου (Α2). Τέλος η μελωδική φράση ε1 αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο της επωδού (Ε1) και η ίδια φράση λίγο παραλλαγμένη αντιστοιχεί στο δεύτερο ημιστίχιο της επωδού (Ε2). Όλες οι μελωδικές φράσεις καταλήγουν στην τονική (ρε).

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης, του έρωτα*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:¹¹

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(1'-2') 1-4 [1-4] 5-8	α1	ρε
A2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	(1'-2') 1-6 [5-6] 7 (3'-7')	α2	ρε
[A2']	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[1-6, 5-6, 7] (8'-12')	α2	ρε
Επ1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	ε1	ρε
Επ2	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-16	ε1'	ρε
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(1'-2') 1-4 [1-4] 5-8	α1	ρε
B2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	(1'-2') 1-6 [5-6] 7 (3'-7')	α2	ρε
[B2']	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[1-6, 5-6, 7] (8'-12')	α2	ρε
Επ1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	ε1	ρε
Επ2	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-16	ε1'	ρε

Ο χορός

Ονομασία: Καγκελάρης

Ρυθμός: δίσσημος με τριμερή υποδιαίρεση.

Μέτρο: 6/8.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις

Ο καγκελάρης είναι ένας από τους πιο γνωστούς χορούς όλης της Ηπείρου. Στην περιοχή των Τζουμέρκων χορεύεται κατά κύριο λόγο την ημέρα της εορτής της Παναγίας (15 Αυγούστου). Ωστόσο συναντάται και σε άλλες εορτές ή τοπικά πανηγύρια, όπως για παράδειγμα, κατά την εορτή της Αγίας Παρασκευής στις 26 Ιουλίου και του Αγίου Παντελεήμονα, στις 27 Ιουλίου.¹² Σε άλλες περιοχές της ηπείρου όπως στις Παπαδάτες της Πρέβεζας ο καγκελάρης χορεύεται κατά τη διάρκεια της διακαινησίμου εβδομάδας, με διαφορετικά βήματα και διαφορετικά τραγούδια από ότι στις κοινότητες των Τζουμέρκων.¹³

¹¹ Στη στροφή [2] και [3] στο τρίτο ημιστίχιο παρουσιάζεται η προσθήκη «ωρ'» αντί για «άιντε».

¹² Νεραϊδιώτης, Σπύρος, *Ανατολικά των Τζουμέρκων*, Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008.

¹³ Δήμας, Ηλίας, *Η χορευτική παράδοση της Ηπείρου*, Αθήνα, 1993, σ.σ. 109-115.

Μπροστά χορεύουν οι άντρες κι ακολουθούν οι γυναίκες. Ξεκινά ο ιερέας του χωριού, ακολουθούν ο πρόεδρος και ο γραμματέας. Παλιά το τραγούδι ήταν αντιφωνικό: Ο πρώτος ή οι πρώτοι χορευτές ξεκινούσαν και οι επόμενοι του χορού επαναλάμβαναν. Στην παρούσα βιντεοσκόπηση τραγουδά μόνο ο ερμηνευτής Τάσος Μπακόλας.

Οι χορευτές πιάνονται μεταξύ τους από τους αγκώνες, αγκαζέ, και ο χορός είναι σε σχήμα ανοιχτού κύκλου.

Τα βήματα του χορού ολοκληρώνονται στο τέλος του τρίτου μέτρου κι έπειτα επαναλαμβάνονται. Σύμφωνα με την χοροδιδάσκαλο, Ρούλα Τσαντή, τα βήματα όπως καταγράφηκαν στην παρούσα βιντεοσκόπηση αποτελούν νεωτερισμό. Ο «γνήσιος» καγκελάρης στις κοινότητες των Τζουμέρκων χορεύονταν με πιο απλά βήματα, όπως καταγράφηκε στο επόμενο τραγούδι (Τέτοια ώρα ήταν εφές) που επίσης ήταν μέρος του Καγκελάρη.

Το παρόν τραγούδι τραγουδιέται δεύτερο στον καγκελάρη των Τζουμέρκων. Πρώτο τραγουδιέται το *Ψηλά στην Κωστηλάτα*. Ακολουθεί το τραγούδι *Τέτοια ώρα ήταν εφές*.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Νεραϊδιώτης, Σπύρος,

Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος), Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ. 36.

2. Τέτοια ώρα ήταν χθες

♩ = 61
ντο=ρε

Α φωνή

[1] [A1' Τέ τοια__ ώ- (μωρέ) [τέ τοια__ ώ-, - τέ τοια__ ώ-] - ρα
[a1]

Χορός

ή ταν ψες] A1']
a1]

[Τέ τοια__ ώ-, μωρ', τέ τοια__ ώ-,
[A1'
[a1

[A1 A2 [τέ τοια__ ώ ρα
[a1'

τέ τοια__ ώ - ρα ή ταν ψες] A1']
a1]

10 ή ταν__ ψες]__ τέ τοια__ και__ πα ρα προ ψές] A1 A2]
a1']

The musical score is written in 6/8 time with a tempo of 61. It features a vocal line (Α φωνή) and a chorus line (Χορός). The vocal line includes lyrics in Greek with musical notation, including notes, rests, and phrasing slurs. The chorus line consists of whole rests. The score is divided into four systems, with measure numbers 4, 7, and 10 indicated at the beginning of their respective systems. Chord markings [A1', [a1], [A1 A2] are placed above the vocal line. The lyrics are: [1] [A1' Τέ τοια__ ώ- (μωρέ) [τέ τοια__ ώ-, - τέ τοια__ ώ-] - ρα [a1]; ή ταν ψες] A1'] a1]; [Τέ τοια__ ώ-, μωρ', τέ τοια__ ώ-, [A1' [a1; [A1 A2 [τέ τοια__ ώ ρα [a1'; τέ τοια__ ώ - ρα ή ταν ψες] A1'] a1]; 10 ή ταν__ ψες]__ τέ τοια__ και__ πα ρα προ ψές] A1 A2] a1']

13

[τέ τοια ώ ρα ή ταν ψες, τέ τοια και ___ πα -

16

[A1 A2
a1']

Στο χο - - ρό (μω ρέ μά τια ___ μου)

ρα προ ψές]
A1 A2]
a1']

19

[στο χο - ρό] ___ που χό ρευ αν

[Στο χο ρό μωρ'

22

μά τια μου, στο χο ρό ___ που χό ρευ αν]

25

[στο χο - - ρό που χό ρευ - αν] ___ ό λο_α γό - ρια

28

και παι διά ,

[στο χο ρό που χό ρευ αν

31

ό λοα γό - ρια_ και παι διά].

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1 ' Τέτοια ώ- (μωρέ) [τέτοια ώ- τέτοια ώ-]ρα ήταν ψες
[A1 ' αντιφ.] [Τέτοια ώ-, μωρέ, τέτοια ώ- τέτοια ώρα ήταν ψες]
[A1] A2 [Τέτοια ώρα ήταν ψες] τέτοια και παραπροψές
[A1 A2 αντιφ.] [Τέτοια ώρα ήταν ψες, τέτοια και παραπροψές]
B1 ' Στο χορό (μωρέ μάτια μου) [στο χορό] που χόρευαν
[B1 ' αντιφ.] [στο χορό, μωρέ μάτια μου, στο χορό, που χόρευαν]
[B1] B2 [στο χορό που χόρευαν] όλο αγόρια και παιδιά
[B1 B2 αντιφ.] [στο χορό που χόρευαν, όλο αγόρια και παιδιά]
- [2] Γ1 Όλο αγόρια και παιδιά
Γ2 και κορίτσια ανύπαντρα
[Γ αντιφ.] [Όλο αγόρια και παιδιά και κορίτσια ανύπαντρα]
Δ1 ' που 'χουν κό- (μωρέ) [που 'χουν κό-, που 'χουν κό-]κκινες ποδιές
[Δ1 ' αντιφ.] [που 'χουν κό-, μωρέ, που 'χουν κό-, που 'χουν κόκκινες ποδιές]
[Δ1] Δ2 [που χουν κόκκινες ποδιές] πράσινες και γαλανές
[Δ1 Δ2 αντιφ.] [που χουν κόκκινες ποδιές, πράσινες και γαλανές]
- [3] E1 ' Καγκελά- (μωρέ μάτια μου) [καγκελά-]ρη του χορού
[E1 ' αντιφ.] Καγκελά-, μωρέ μάτια μου, καγκελάρη του χορού]
[E1] E2 [καγκελάρη του χορού] κάντο δίπλα το χορό
[E1 E2 αντιφ.] [καγκελάρη του χορού, κάντο δίπλα το χορό]
ΣΤ1 Κάνε δίπλα το χορό
ΣΤ2 Κάνε καγκελίσματα
[ΣΤ αντιφ.] [Κάνε δίπλα το χορό, κάνε καγκελίσματα]
- [4] Ζ1 Και στη μέση του χορού
Ζ2 κάθετα χρυσός αητός
[Ζ1 Ζ2 αντιφ.] [Και στη μέση του χορού, κάθετα χρυσός αητός]
Η1 Κάθετα χρυσός αητός
Η2 και τροχάει τα νύχια του
[Η1 Η2 αντιφ.] [κάθετα χρυσός αητός και τροχάει τα νύχια του]
- [5] Θ1 και τροχάει τα νύχια του
Θ2 τις χρυσές φτερούγες του
[Θ1 Θ2 αντιφ.] και τροχάει τα νύχια του, τις χρυσές φτερούγες του]
Ι1 Καγκελάρη του χορού
Ι2 κάνε δίπλα το χορό
[Ι1 Ι2 αντιφ.] [καγκελάρη του χορού, κάνε δίπλα το χορό]
- [6] ΙΑ1 κάνε δίπλα το χορό
ΙΑ2 τριπλοκαγκελίσματα
[ΙΑ1 ΙΑ2 αντ] [κάνε δίπλα το χορό, τριπλοκαγκελίσματα]

Οργανικός στίχος

Τέτοια ώρα ήταν εφές, τέτοια και παραπροφές.
Στο χορό που χόρευαν όλο αγόρια και παιδιά
και κορίτσια ανύπαντρα
που 'χουν κόκκινες ποδιές, πράσινες και γαλανές.
Καγκελάρη του χορού κάνε δίπλα το χορό,
κάνε καγκελίσματα.
και στη μέση του χορού κάθεσαι χρυσός αετός
και τροχάει τα νύχια του, τις χρυσές φτερούγες του.
Καγκελάρη του χορού κάνε δίπλα το χορό,
τριπλοκαγκελίσματα.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2 B1 και B2. Το κάθε ημιστίχιο επαναλαμβάνεται από την ομάδα χορού, καθώς το τραγούδι είναι αντιφωνικό. Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1 [A1] A2 B1 [B1] B2.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει τροχαϊκό δεκατετρασύλλαβο στίχο με τομή μετά την έβδομη συλλαβή (7+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1] A1'	Τέ τοια ώ- (μω ρέ) [τέ τοια ώ-, τέ τοια ώ-]ρα ή ταν ψες
	1 2 3 1' 2' 1 2 3 1 2 3 4 5 6 7
[A1' αντιφ.]	[Τέ τοια ώ-, μω ρέ, τέ τοια ώ- τέ τοια ώ ρα ή ταν ψες]
	1 2 3 1' 2' 1 2 3 1 2 3 4 5 6 7
[A1] A2	[Τέ τοια ώ ρα ή ταν ψες] τέ τοια και πα ρα προ ψές
	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
[A1 A2 αντιφ.]	[Τέ τοια ώ ρα ή ταν ψες, τέ τοια και πα ρα προ ψές]
	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

Μετάξυ της 3^{ης} και 4^{ης} συλλαβής παρεμβάλλεται δισύλλαβη προσθήκη καθώς και διπλή επανάληψη των τριών πρώτων συλλαβών. Η αντιφώνηση γίνεται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η επανάληψη του οργανικού A1 ημιστιχίου και ακολουθεί το A2 ημιστίχιο, επίσης καθαρό,

χωρίς τσακίσματα. Η αντιφώνηση κι εδώ πραγματοποιείται με τον ίδιο τρόπο. Την ίδια περίπου δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις (α1, α2). Η α1 μελωδική φράση αντιστοιχεί στο πρώτο Α1 ημιστίχιο και η φράση α2 στο δεύτερο Α2 ημιστίχιο. Οι ίδιες φράσεις επαναλαμβάνονται σε όλες τις επόμενες στροφές.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης, του έρωτα*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	1-3 (1'-3') [1-3, 1-3] 4-7	α1	ρε
[A1] A2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[1-7] 8-14	α2	ρε
B1'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	1-3 (1'-3') [1-3, 1-3] 4-7	α1	ρε
[B1] B2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[1-7] 8-14	α2	ρε

Ο χορός

Ονομασία: Καγκελάρης

Ρυθμός: δίσσημος με τριμερή υποδιαίρεση.

Μέτρο: 6/8.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις

Για το παρόν τραγούδι ισχύει ότι και για το προηγούμενο (Μαρία λεν την Παναγιά) καθώς χορεύεται αμέσως μετά.

Το τραγούδι τραγουδιέται αντιφωνικά. Παλιά ο πρώτος ή οι πρώτοι χορευτές ξεκινούσαν και οι επόμενοι του χορού επαναλάμβαναν. Εδώ το

τραγούδι ξεκινά ο τραγουδιστής Τάσος Μπακόλας που είναι έξω από το χορό, κι επαναλαμβάνουν οι χορευτές.

Οι χορευτές πιάνονται μεταξύ τους από τους αγκώνες, αγκαζέ, και ο χορός είναι σε σχήμα ανοιχτού κύκλου. Ο Νεραϊδιώτης αναφέρει ότι όταν τραγουδηθεί ο πρώτος στίχος του τραγουδιού, ο χορός διπλώνει και οι χορευτές έρχονται αντικριστά. Διπλώνει και ξαναδιπλώνει, ώσπου στο τέλος επανέρχεται στην αρχική του μορφή κι ολοκληρώνεται.¹⁴

Τα βήματα του χορού ολοκληρώνονται στο τέλος του δεύτερου μέτρου κι έπειτα επαναλαμβάνονται. Σύμφωνα με την χοροδιδάσκαλο, Ρούλα Τσαντή, τα βήματα όπως καταγράφηκαν στην παρούσα βιντεοσκόπηση αποτελούν το «γνήσιο» καγκελάρη.

Το παρόν τραγούδι τραγουδιέται τρίτο στον καγκελάρη των Τζουμέρκων. Πρώτο τραγουδιέται το *Ψηλά στην Κωσσηλάτα* και δεύτερο το *Μαρία λεν την Παναγιά*.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Κολτσιδα, Θεοδώρα,	<i>Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια</i> , Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 1999.
Νεραϊδιώτης, Σπύρος,	<i>Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος)</i> , Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ. 37.
Τσούκης, Γεώργιος,	<i>Δημοτικά τραγούδια νομού Πρέβεζας</i> , Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 1999.
Φίλιος, Κώστας,	<i>Λαογραφική συλλογή από το Καλέντζι Ιωαννίνων</i> , Μορφωτικός – εκπολιτιστικός Σύλλογος Καλέντζιου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 1985, σ.σ.179-182.

¹⁴ Νεραϊδιώτης, Σπύρος, ό.π., σ.38.

Χάρος, Μιχαήλ,

Τζουμερκιώτικοι δημοτικοί αντίλαλοι, Έκδοση
του Δήμου Αγνάντων, Άρτα, 2006, σ.σ.186-
187.

3. Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ

♩. = 59-61
 σολ# = ρε

[1]

Άσ προ τρια - ντά φυλ λο κρα - τώ _____
 [A1']
 [a1]

4

(μωρ' Γιαν νιω το - πού λα μου) (ω ρέ) μου _____ λέ νε
 A1'] [A2']
 a1] [a2]

7

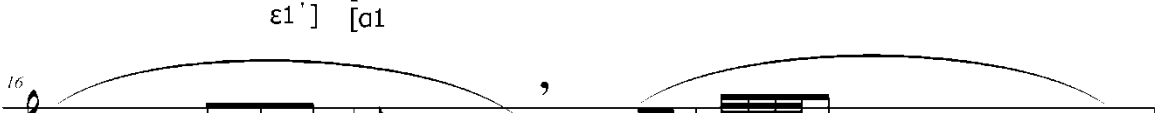
να το _____ βά ψω (λου λου δά κι _____ μου γα - λά ζιο)
 A2']
 a2]

10

λου - - λου δά κι _____ μου γα - λά ζιο σε _____ φι λώ κια - - -
 [Eπ1] Eπ1] [Eπ2]
 [ε1] ε1] [ε1']

13

να στε - νά ζω κιαν το πε - τύ χω στη βα - - φή _____
 Eπ2] [B1']
 ε1'] [a1]

16

(μωρ' Γιαν νιω το - πού λα μου) (ω ρέ) πολ - - - - - λές καρ
 B1'] [B2']
 a1] [a2]

19

διές θα κά ψω (λου λου δά κι μου γα - λά ζο)

B2']
α2]

22

λου - - λου δά κι μου γα - λά ζο σε φι λώ κια - - -

[En1] [En1] [En2]
[ε1] [ε1] [ε1']

25

να στε - νό ζω.

En2]
ε1']

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ (μωρ' Γιαννιωτοπούλα μου)
A2' (ωρέ) μου λένε να το βάψω (λουλουδάκι μου γαλάζιο)
Eπ1 Λουλουδάκι μου γαλάζιο
Eπ2 σε φιλώ κι αναστενάζω
B1' κι αν το πετύχω στη βαφή (μωρ' Γιαννιωτοπούλα μου)
B2' (ωρέ) πολλές καρδιές θα κάψω (λουλουδάκι μου γαλάζιο)
Eπ1 Λουλουδάκι μου γαλάζιο
Eπ2 σε φιλώ κι αναστενάζω
- [2] Γ1' Θα κάψω νιές θα κάψω νιούς (μωρ' Γιαννιωτοπούλα μου)
Γ2' (ωρέ) θα κάψω παλικάρια (λουλουδάκι μου γαλάζιο)
Eπ1 Λουλουδάκι μου γαλάζιο
Eπ2 σε φιλώ κι αναστενάζω
Δ1' Θα κάψω και μια μελαχρινή (μωρ' Γιαννιωτοπούλα μου)
Δ2' (ωρέ) που μ' έκαψε κι εμένα (λουλουδάκι μου γαλάζιο)
Eπ1 Λουλουδάκι μου γαλάζιο
Eπ2 σε φιλώ κι αναστενάζω

Οργανικός στίχος

Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ, μου λένε να το βάψω
κι αν το πετύχω στη βαφή πολλές καρδιές θα κάψω:
Θα κάψω νιές θα κάψω νιούς, θα κάψω παλικάρια,
θα κάψω και μια μελαχρινή που μ' έκαψε κι εμένα.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Στο τέλος του κάθε στίχου παρεμβάλλονται δύο ημιστίχια επωδού Eπ (Eπ1, Eπ2). Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1' A2' Eπ1 Eπ2 B1' B2' Eπ1 Eπ2.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

A1' Άσ προ τρια ντά φυλ λο κρα τώ (μωρ' Γιαν νιω το πού λα μου)
 1 2 3 4 5 6 7 8/ 1' 2' 3' 4' 5' 6' 7'
 A2' (ω ρέ) μου λέ νε να το βά ψω (λου λου δά κι μου γα λά ζιο)
 8' 9' 9 10 11 12 13 14 15 10' 11' 12' 13' 14' 15' 16' 17'
 Ep1 Λου λου δά κι μου γα λά ζιο
 Ep2 1 2 3 4 5 6 7 8
 σε φι λώ κι α να στε νά ζω
 9 10 11 12 13 14 15 16

Μετά την 8^η συλλαβή του οργανικού ημιστίχιου παρεμβάλλεται προσθήκη επτά συλλαβών. Το δεύτερο ημιστίχιο ξεκινά με δισύλλαβη προσθήκη, ακολουθεί το οργανικό κείμενο και το ημιστίχιο κλείνει με προσθήκη επτά συλλαβών. Τέλος εμφανίζεται επωδός δεκαέξι συλλαβών. Την ίδια ακριβώς δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές.

Διακρίνονται τρεις μελωδικές φράσεις στο συγκεκριμένο τραγούδι: α1, α2 και ε1. Η (α1) μελωδική φράση αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο A1', η φράση α2 αντιστοιχεί στο A2'. Τέλος η μελωδική φράση ε1 αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο της επωδού (E1) και η ίδια φράση λίγο παραλλαγμένη αντιστοιχεί στο δεύτερο ημιστίχιο της επωδού (E2). Όλες οι μελωδικές φράσεις καταλήγουν στην τονική (ρε).

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης, του έρωτα*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8 (1'-7')	α1	ρε
A2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	(8'-9') 9-15 (10'-17')	α2	ρε
Ep1	Τροχ. 8σύλλαβος	1-8	ε1	φα
Ep2	Τροχ. 8σύλλαβος	9-16	ε1'	ρε
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8 (1'-7')	α1	ρε
B2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	(8'-9') 9-15 (10'-17')	α2	ρε
Ep1	Τροχ. 8σύλλαβος	1-8	ε1	φα
Ep2	Τροχ. 8σύλλαβος	9-16	ε1'	ρε

Ο χορός

Ονομασία: Συρτός στα τρία ή «Στα τρία».¹⁵

Ρυθμός: δίσσημος με τριμερή υποδιαίρεση.

Μέτρο: 6/8.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις

Το τραγούδι *Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ* αποτελεί χαρακτηριστικό άσμα και χορό όλης της Ηπείρου. Πρόκειται για αργό χορό δυναμικό και μεγαλοπρεπή. Σύμφωνα με τον Πραντσιδίδη παλιότερα χορεύονταν κυρίως σε ανοιχτό κύκλο όπου άντρες και γυναίκες τοποθετούνταν σε ξεχωριστούς ομόκεντρους κύκλους κάτι που σήμερα δεν τηρείται παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις.¹⁶ Στις μέρες μας χορεύεται σε ανοιχτό κύκλο.¹⁷ Το κράτημα των χεριών γίνεται από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες.¹⁸ Σε ορισμένες περιπτώσεις, αναφέρει ο Βαβρίτσας, ότι η παραπάνω θέση των χεριών ισχύει μόνο για τον πρώτο και δεύτερο χορευτή, ενώ οι υπόλοιποι έχουν τα χέρια πιασμένα από τις παλάμες με τεντωμένους τους αγκώνες χαλαρά προς τα κάτω.¹⁹ Ακόμη ο Βαβρίτσας αναφέρει ότι ο πρώτος χορευτής ή η πρώτη χορεύτρια έχει τη δυνατότητα να κάνει στροφές, καθίσματα και άλλα «τσαλίμια», ανάλογα με τις δυνατότητες που διαθέτει.²⁰

Τα βήματα του χορού ολοκληρώνονται στο τέλος του τέταρτου μέτρου κι έπειτα επαναλαμβάνονται.

Το παρόν τραγούδι δεν τραγουδιέται σε κάποια συγκεκριμένη σειρά. Χορεύεται σε πανηγύρια και γάμους όλης της Ηπείρου.

¹⁵ Πραντσιδής, Γιάννης, *Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία του*, Εκδοτική Αιγίνιου, 2004, Αιγίνιο, σ.σ.261-262.

¹⁶ Πραντσιδής, Γιάννης, *ό.π.*, σ.261.

¹⁷ Βαβρίτσας, Νικόλαος, *Παραδοσιακοί χοροί και η διδασκαλία τους*, (εκτύπωση) Τσιαρτσιάνης Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε., Θεσσαλονίκη, 2008, σ.142.

¹⁸ Πραντσιδής, Γιάννης, *ό.π.*, σ.261.

¹⁹ Βαβρίτσας, Νικόλαος, *ό.π.*, σ. 142.

²⁰ Βαβρίτσας, Νικόλαος, *ό.π.*, σ.142.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

- Γιάγκας, Αθανάσιος, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια 1900-1956*, Ινστιτούτο Ηπειρωτικών Μελετών, Αθήνα, 1956, σ.338.
- Κούπη, Κονδυλένια, *Τραγούδια από την Ήπειρο – Μεταγραφές τραγουδιών από το Ριάχοβο Ιωαννίνων και την Κοκκινιά Θεσπρωτίας*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος, 1997.
- Λώλης, Κώστας, *Το Ηπειρώτικο πολυφωνικό τραγούδι*, Ιωάννινα, 2006, σ.268.
- Νεραϊδιώτης, Σπύρος, *Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος)*, Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ. 42.
- Τσούκης, Γεώργιος, *Δημοτικά τραγούδια νομού Πρέβεζας*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 1999.
- Φίλιος, Κώστας, *Λαογραφική συλλογή από το Καλέντζι Ιωαννίνων*, Μορφωτικός – εκπολιτιστικός Σύλλογος Καλεντζίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 1985, σ.σ.146-147.

4. Στης πικροδάφνης τον ανθό

♩=99-104
σολ=ρε

[1]

Στης πι κρο δάφ - νης τον αν - θό
[A1] [A1]
[a1] [a1]

4

έ γει ρα ν'α - πο κοι μη - θώ (άι ντε)λί γο ύ πνο
[A2] [A2] [B1']
[a1] [a1] [a2]

7

για__ να πά ρω (άι ντε)κι εί δα ό νει ρό__ με - γά λο. Πα
[B1'] [B2'] [B1']
[a2] [a2] [a2]

10

ντρεύ ε ται η__ α γά πη__ μου για πεί σμα για__ γι

13

νά τι__ μου (ω ρε)και της δι νουν τον__ εχ θρό μου

16

(άι ντε) για το πεί σμα το__ δι - κό μου.

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1 Στης πικροδάφνης τον ανθό
A2 έγειρα ν' αποκοιμηθώ
B1' (άιντε) λίγο ύπνο για να πάρω
B2' (άιντε) κι είδα όνειρο μεγάλο
- [2] Γ1 Παντρεύεται η αγάπη μου
Γ2 για πείσμα για γινάτι μου
Δ1' (ωρ') και της δίνουν τον εχθρό μου
Δ2' (άιντε) για το πείσμα το δικό μου
- [3] E1 Στο γάμο τους με προσκαλούν
E2 και για κουμπάρο με καλούν
Ζ1' (ωρ') για να πάω να στεφανώσω
Ζ2' (άιντε) δυο κορμάκια να ενώσω
- [4] Η1 Περνώ τα στέφανα χρυσά
Η2 βάστα καημένη μου καρδιά
Θ1 και λαμπάδες από ασήμι
Θ2' (άιντε) δεν υπάρχει εμπιστοσύνη.

Οργανικός στίχος

Στης πικροδάφνης τον ανθό έγειρα ν' αποκοιμηθώ
λίγο ύπνο για να πάρω κι είδα όνειρο μεγάλο.
Παντρεύεται η αγάπη μου για πείσμα, για γινάτι μου
και της δίνουν τον εχθρό μου, για το πείσμα το δικό μου.
Στο γάμο τους με προσκαλούν και για κουμπάρο με καλούν
για να πάω να στεφανώσω, δυο κορμάκια να ενώσω.
Κρατώ τα στέφανα χρυσά, βάστα καημένη μου καρδιά
και λαμπάδες από ασήμι, δεν υπάρχει εμπιστοσύνη.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1 A2 B1' B2'.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαεξασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+8) και τροχαϊκό 16 σύλλαβο.

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1	Στης πι κρο δά φνης τον αν θό
		1 2 3 4 5 6 7 8
	A2	έ γει ρα ν' α πο κοι μη θώ
		9 10 11 12 13 14 15 16
	B1'	(άι ντε) λί γο ύπ νο για να πά ρω
		1' 2' 1 2 3 4 5 6 7 8
	B2'	(άι ντε) κι εί δα ό νει ρο με γά λο
		1' 2' 9 10 11 12 13 14 15 16

Ο πρώτος στίχος δεν παρουσιάζει τσακίσματα. Πριν ξεκινήσουν τα δύο ημιστίχια του δεύτερου στίχου, εμφανίζεται η ίδια δισύλλαβη προσθήκη. Την ίδια περίπου δομή ακολουθούν και οι στροφές [2] και [3] με τη διαφοροποίηση ότι η προσθήκη του τρίτου ημιστιχίου γίνεται μονοσύλλαβη. Στη στροφή [4] η προσθήκη του τρίτου ημιστιχίου απουσιάζει παντελώς.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις (α1, α2). Η μελωδική φράση α1 αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο A1 και επαναλαμβάνεται στο δεύτερο A2. Η μελωδική φράση α2 αντιστοιχεί στο τρίτο ημιστίχιο B1 και επαναλαμβάνεται στο τέταρτο (B2). Η ίδια δομή ακολουθείται και στις επόμενες στροφές.

Η μελωδία κινείται στον πεντατονικό ανημίτονο τρόπο του ρε.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης, του έρωτα*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	α1	ρε
A2	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-16	α1	ρε
B1'	Τροχαιϊκός. 8σύλλαβος	(1' - 2') 1-8	α2	φα
B2'	Τροχαιϊκός. 8σύλλαβος	(1' - 2') 9-16	α2	ρε

Ο χορός

Ονομασία: Συρτός στα δύο ή «Στα δύο» ή «Πωγωνίσιος».²¹

Ρυθμός: τετράσημος.

Μέτρο: 4/4.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις

Το τραγούδι «Στης πικροδάφνης τον ανθό» αποτελεί ένα από τα πιο γνωστά τραγούδια της Ηπείρου. Χορεύεται σε όλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις του λαϊκού βίου της Ηπείρου. Στην παρούσα βιντεοσκόπηση το τραγούδι τραγουδά το σύνολο του χορού μαζί με τον ερμηνευτή Τάσο Μπακόλα.

Χορεύεται σε ανοιχτό κύκλο από άντρες και γυναίκες. Το κράτημα των χεριών γίνεται από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες.²²

Η ονομασία του χορού «Πωγωνίσιος» προέρχεται από την περιοχή του Πωγωνίου που βρίσκεται στα βόρεια του νομού Ιωαννίνων, στα σύνορα με την Αλβανία.

Τα βήματα του χορού ολοκληρώνονται στο τρίτο τέταρτο του τρίτου μέτρου κι έπειτα επαναλαμβάνονται.

²¹ Πραντσιδής, Γιάννης, ό.π., σ.σ.262-263 και Δήμας, Ηλίας, ό.π., σ.73.

²² Πραντσιδής, Γιάννης, ό.π., σ.262-263.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Λώλης, Κώστας,

Το Ηπειρώτικο πολυφωνικό τραγούδι, Ιωάννινα,
2006, σ.269.

Νεραϊδιώτης, Σπύρος,

*Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και
μελίσματα – Θύμησες και νόστος)*, Έκδοση του
Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα,
2008, σ. 92.

5. Στο Κάιρο αρρώστησα (Καπέσοβο)

♩=107
φα=ρε

[1] (Ω ρέ) στο Κά ι ρον αρ ρώ στη - - -

[A1'
[α

4 σα στα Γιάν - νε - - να θα γιά νω στην ά κρη

A1'] [A2
α] [α

7 στο Κα πέ - σο - βο θα πέ - σω _____ να πε θά νω (ωρέ)

A2] [En1'
α] [ε

10 Όλ γα ζά χα - - ρη Όλ γα μέ λι _____ Όλ γα ζα χα - - -

En1'] [En2
ε] [ε

13 ρο θρε μέ νη.

En2]
ε]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' (Ωρέ) στο Κάιρο -v- αρρώστησα
A2 στα Γιάννενα θα γιάνω
B1 στην άκρη στο Καπέσοβο
B2 θα πέσω να πεθάνω
- Επ1'²³ (ωρέ) Όλγα ζάχαρη, Όλγα μέλι
Επ2 Όλγα ζαχαροθρεμένη
- [2] Γ1' (Ωρέ) Καπέσοβο [Καπέσοβο]
Γ2 πό' χεις το κρυονέρι
Δ1 έχεις κορίτσια όμορφα
Δ2 που είναι γλυκά σε μέλι
- Επ3' (ωρέ) Μανουσάκια στην αυλή σου
Επ4 Πως κοιμάσαι μοναχή σου;
- [3] Ε1' (Ωρέ) Καπέσοβο [Καπέσοβο]
Ε2 -v- όσο μικρό κι αν είσαι
ΣΤ1 έχεις κορίτσια όμορφα
ΣΤ2 και μην παραπονείσαι
- Επ1' (ωρέ) Όλγα ζάχαρη, Όλγα μέλι
Επ2 Όλγα ζαχαροθρεμένη
- [4] Ζ1' (Ωρέ) με 'δειραν και με μάλωσαν
Ζ2 και μ' έκαναν τυμπήχι
Η1 σ' αυτή τη ρούγα μη διαβείς
Η2 ώσπου να γένεις νύφη
- Επ5' (ωρέ) δε διαβαίνω μοναχή μου
Επ6 Έχω και την αδερφή μου.

²³ Επ. = Επωδός. Το τραγούδι παρουσιάζει δύο οκτασύλλαβα ημιστίχια μεταξύ της κάθε στροφής. Το κείμενο δεν παραμένει πάντα το ίδιο.

Οργανικός στίχος

Στο Κάιρο αρρώστησα στα Γιάννενα θα γιάνω
στην άκρη στο Καπέσοβο θα πέσω να πεθάνω.

- «Καπέσοβο, όσο μικρό κι αν είσαι,
έχεις κορίτσια όμορφα και μην παραπονείσαι».
Με ὄειραν και με μάλωσαν και μ' έκαναν τυμπίχι,
σ' αυτή τη ρούγα μη διαβείς ώσπου να γένεις νύφη».

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Το τραγούδι παρουσιάζει επωδό ανάμεσα από κάθε στροφή Επ (Επ1, Επ2). Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1' A2 B1 B2 Επ1 Επ2.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7) και τροχαϊκό 16 σύλλαβο στο σημείο που παρουσιάζεται η επωδός.

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1'	(Ω ρέ) στο Κά ι ρο -v- αρ ρώ στη σα 1'2' 1 2 3 4 5 6 7 8/
	A2	στα Γιάν νε να θα για νω 9 10 11 12 13 14 15
	B1	στην άκ ρη στο Κα πέ σο βο 1 2 3 4 5 6 7 8/
	B2	θα πέ σω να πε θα νω 9 10 11 12 13 14 15
	Επ1'	(ω ρέ) Ὀλ γα ζά χα ρη, Ὀλ γα με λι 1' 2' 1 2 3 4 5 6 7 8
	Επ2	Ὀλ γα ζα χα ρο θρε με νη 9 10 11 12 13 14 15 16

Ο πρώτος στίχος ξεκινά με τη δισύλλαβη προσθήκη και ακολουθεί το οργανικό κείμενο. Στο δεύτερο στίχο δεν εμφανίζονται τσακίσματα. Η επωδός ξεκινά με την ίδια δισύλλαβη προσθήκη που ξεκίνησε κι ο πρώτος στίχος και ακολουθεί το οργανικό κείμενο. Την ίδια ακριβώς δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις α και ε. Η α μελωδική φράση αντιστοιχεί στον Α στίχο (Α1, Α2 ημιστίχια). Η ίδια φράση επαναλαμβάνεται στο Β στίχο. Η μελωδική φράση ε αντιστοιχεί στην οκτασύλλαβη επωδό κι επαναλαμβάνεται στο δεύτερο οκτασύλλαβο ημιστίχιο της.

Η μελωδία κινείται στον πεντατονικό ανημίτονο τρόπο του ρε.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης, του έρωτα και της ξενιτιάς*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(1' -2') 1-8	α	λα
A2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15		
B1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	α	ρε
B2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15		
Επ1'	Τροχ. 8σύλλαβος	(1' -2') 1-8	ε	ρε
Επ2	Τροχ. 8σύλλαβος	9-16	ε	ρε

Ο χορός

Ονομασία: «Ζαγορίσιος».²⁴

Ρυθμός: πεντάσημος.

Μέτρο: 5/4.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις

Το τραγούδι «Καπέσοβο» αποτελεί χαρακτηριστικό άσμα και χορό της περιοχής των Ζογοροχωριών, που βρίσκονται βορειοανατολικά της πόλης των

²⁴ Πραντσιδής, Γιάννης, *Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία του*, Εκδοτική Αιγίνιου, 2004, Αίγινιο, σ.σ.261-262.

Ιωαννίνων. Πρόκειται για μεγαλοπρεπή χορό. Το όνομά του χορού οφείλεται στο γεγονός ότι προέρχεται από την περιοχή του Ζαγορίου.²⁵

Σύμφωνα με τον Πραντσιδή παλιότερα χορεύονταν σε ανοιχτό κύκλο από άνδρες και γυναίκες.²⁶ Ο Λυκεσάς αναφέρει ότι χορεύεται από άνδρες και γυναίκες σε έναν κύκλο ή σε δύο ξεχωριστούς κύκλους.²⁷ Το κράτημα των χεριών γίνεται από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες.²⁸ Τα βήματα του ανδρικού χορού από το γυναικείο έχουν μία μικρή διαφοροποίηση. Την παρατήρηση αυτή επισημαίνει και ο Λυκεσάς, ο οποίος και αναλύει τα βήματα του χορού.²⁹ Σύμφωνα με τη γυμνάστρια Ρούλα Τσαντή, το αρχικό βήμα των ανδρών (αριστερό σήκωμα του ποδιού προς τα εμπρός) αποτελεί νεωτερισμό ενώ τα παλαιότερα βήματα ήταν όμοια με τα αντίστοιχα των γυναικών.

Τα βήματα του χορού ολοκληρώνονται στο τέλος του πέμπτου μέτρου κι έπειτα επαναλαμβάνονται.

Το παρόν τραγούδι δεν τραγουδιέται σε κάποια συγκεκριμένη σειρά. Χορεύεται σε πανηγύρια και γάμους όλης της Ηπείρου.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Βαβρίτσας, Νικόλαος,

Παραδοσιακοί χοροί και η διδασκαλία τους, (εκτύπωση) Τσιαρτσιάνης Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε., Θεσσαλονίκη, 2008, σ. 239.

Ζάκας, Αλέξανδρος,

Τραγούδια Πρεβέζης και Ιωαννίνων, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος, 2009.

²⁵ Βαβρίτσας, Νικόλαος, *Παραδοσιακοί χοροί και η διδασκαλία τους*, (εκτύπωση) Τσιαρτσιάνης Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε., Θεσσαλονίκη, 2008, σ.239.

²⁶ Πραντσιδής, Γιάννης, ό.π., σ.265.

²⁷ Λυκεσάς, Γιώργος, *Οι ελληνικοί χοροί, Ιστορική – πολιτιστική – κοινωνιολογική και μουσικοκινητική θεώρηση*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1993 (α' εκδ. 1989), σ.163.

²⁸ Πραντσιδής, Γιάννης, ό.π., σ.265 και Βαβρίτσας, Νικόλαος, ό.π., σ.239.

²⁹ Λυκεσάς, Γιώργος, ό.π., σ.164.

6. Ξενιτεμένο μου πουλί

♩=110-112
σολ=ρε

[1]

Ξε νι τε μέ - νο μου που λι και
[A1] [A1] [A2']
[a1] [a1] [a2]

4

πα ρα πο νε μέ νο (μω ρέ ξέ νε μου) και πα ρα πο - νε

7

μέ νο] η ξε νι τειά σε χαι ρε ται κι ε
[A2'] [B1] [B1] [B2']
[a2] [a1] [a1] [a2]

10

γώ ε χω τον καη μό σου (μω ρέ ξέ νε μου) κι ε γώ ε χω τον καη

13

μό σου].
[B2']
[a2]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1 Ξενιτεμένο μου πουλί
A2' και παραπονεμένο (μωρέ ξένε μου) [και παραπονεμένο]
B1 η ξενιτιά σε χαίρεται
B2' κι εγώ έχω τον καημό σου (μωρέ ξένε μου) [κι εγώ έχω τον καημό σου].
- [2] Γ1' (Ωρέ) τι να σου στείλω ξένε μου
Γ2' αυτού στα ξένα που 'σαι (μωρέ ξένε μου) [αυτού στα ξένα που 'σαι]
Δ1 να στείλω μήλο σέπεται
Δ2' κυδώνι μαραγκιάζει (μωρέ ξένε μου) [κυδώνι μαραγκιάζει]
- [3] E1 να στείλω και το δάκρυ μου
E2' σ' ένα χρυσό μαντήλι (μωρέ ξένε μου) [σ' ένα χρυσό μαντήλι]
Z1' (ωρέ) το δάκρυ μου 'ναι καυτερό
Z2' και καίει το μαντήλι (μωρέ ξένε μου) [και καίει το μαντήλι].

Οργανικός στίχος

Ξενιτεμένο μου πουλί και παραπονεμένο
η ξενιτιά σε χαίρεται κι εγώ έχω τον καημό σου.
- «Τι να σου στείλω ξένε μου αυτού στα ξένα που 'σαι;
Να στείλω μήλο σέπεται, κυδώνι μαραγκιάζει,
να στείλω και το δάκρυ μου σ' ένα χρυσό μαντήλι.
Το δάκρυ μου 'ναι καυτερό και καίει το μαντήλι».

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1 A2' [A2] B1 B2' [B2].

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

- [1] A1 Ξε νι τε με νο μου που λι
1 2 3 4 5 6 7 8/
A2' και πα ρα πο νε με νο (μω ρέ ξέ νε μου) [και πα ρα πο νε με νο]
9 10 11 12 13 14 15 1' 2' 3' 4' 5' 9 10 11 12 13 14 15
B1 η ξε νι τειά σε χαί ρε ται
1 2 3 4 5 6 7 8/
B2' κι ε γώ έ χω τον καη μό σου (μω ρέ ξέ νε μου)
9 10 11 12 13 14 15 1' 2' 3' 4' 5'
[κι ε γώ έ χω τον καη μό σου].
9 10 11 12 13 14 15

Το τραγούδι ξεκινά με το πρώτο ημιστίχιο χωρίς τσακίσματα. Στο τέλος του δεύτερου ημιστιχίου ακολουθεί πεντασύλλαβη προσθήκη και στη συνέχεια επαναλαμβάνεται το οργανικό κείμενο του ίδιου ημιστιχίου. Η ίδια ακριβώς δομή ακολουθείται στον επόμενο και στις επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις a1 και a2. Η a1 μελωδική φράση αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο A1 και η a2 μελωδική φράση στο δεύτερο ημιστίχιο A2' και την επανάληψή του [A2]. Ο επόμενος στίχος έχει τις ίδιες αντιστοιχίσεις στις μελωδικές φράσεις. Οι δύο φράσεις καταλήγουν στην τονική.

Η μελωδία κινείται στον πεντατονικό ανημίτονο τρόπο του ρε. Ο Περιστερής αναφέρει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις του τρόπου αυτού παρεμβάλλονται φθόγγοι στη μελωδία που σχηματίζουν ημιτόνια ωστόσο οι φθόγγοι αυτοί δεν προξενούν ουσιώδεις αλλοιώσεις στο αισθητικό αποτέλεσμα της πεντατονικής κλίμακας.³⁰

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της ξενιτειάς*.

³⁰ Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστερής, Σπυρίδων, ό.π., σ. λε'.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	a1	ρε
A2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15 (1' -5')	a2	ρε
[A2]	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[9-15]		
B1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	a1	ρε
B2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15 (1' -5')	a2	ρε
[B2]	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[9-15]		

Ο χορός

Ονομασία: Συρτός στα δύο.

Ρυθμός: Τετράσημος.

Μέτρο: 4/4.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις

Το τραγούδι «Ξενιτεμένο μου πουλί» αποτελεί χαρακτηριστικό άσμα και χορό όλης της Ηπείρου. Πρόκειται για αργό χορό δυναμικό και μεγαλοπρεπή. Το τραγούδι μιλά για την ξενιτιά, χαρακτηριστικό των ηπειρωτικών δημοτικών τραγουδιών. Στο συγκεκριμένο τραγούδι αποδίδεται η νοσταλγία και το παράπονο για τον ξενιτεμένο άνθρωπο.

Ο συρτός χορός είναι χαρακτηριστικός στην Ήπειρο και χορεύεται σε διάφορες παραλλαγές, σε ανοιχτό κύκλο από άνδρες και γυναίκες. Η παρούσα παραλλαγή προέρχεται από το χωριό Μοσπίνα του νομού Ιωαννίνων. Σήμερα το χωριό ονομάζεται Λύγγος.³¹ Το κράτημα των χεριών γίνεται από τις παλάμες με λυγισμένους τους αγκώνες. Στην παρούσα βιντεοσκόπηση χορεύεται μόνο από γυναίκες.

Τα βήματα του χορού ολοκληρώνονται στο τρίτο τέταρτο (παύση) του έβδομου μέτρου κι έπειτα επαναλαμβάνονται.

³¹ Δήμας, Ηλίας, ό.π., σ.164.

Το παρόν τραγούδι δεν τραγουδιέται σε κάποια συγκεκριμένη σειρά. Χορεύεται σε πανηγύρια όλης της Ηπείρου.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

- Γιάγκας, Αθανάσιος, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια 1900-1956*, Ινστιτούτο Ηπειρωτικών Μελετών, 1956, σ.338.
- Κονταξής, Κώστας, Το δημοτικό τραγούδι, μια προσπάθεια μελέτης, εκδ. Πασχέντης, Αργίνιο, 2007, σ.286.
- Λώλης, Κώστας, *Το Ηπειρώτικο πολυφωνικό τραγούδι*, Ιωάννινα, 2006, σ.268.
- Μπάρμπας, Δανιήλ, *Δημοτικά τραγούδια από το χωριό Δίστρατο Κονίτσης του Νομού Ιωαννίνων*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος, 2004.
- Νεραϊδιώτης, Σπύρος, *Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος)*, Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ. 42.
- Σακκά, Βασιλική, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος, 2000.
- Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστερή, Σπυρίδων, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, τ. Γ': Μουσική Εκλογή*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα, 1968, σ.336-337.

Τσούκης, Γεώργιος,

Δημοτικά τραγούδια νομού Πρέβεζας,
Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών
Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του
Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 1999.

II.2.

Κοινότητα: Κεντρικό Άρτας

Τραγούδι: Δημήτρης Κωσταγιώργος

Δημήτρης Κωσταγιώργος (βιογραφικό):

Ο Δημήτρης Κωσταγιώργος γεννήθηκε στην κοινότητα Κεντρικό του νομού Άρτας, στους πρόποδες των Τζουμέρκων, το 1939. Αποφοίτησε από το Γυμνάσιο Άρτας και σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία των Ιωαννίνων. Εργάστηκε ως Εκπαιδευτικός στις κοινότητες Τετράκωμο, Μεγαλόχαρη και Κομπότι. Διετέλεσε σχολικός σύμβουλος στην πόλη της Αμφιλοχίας του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Σήμερα είναι συνταξιούχος. Ο ίδιος παίζει βιολί και τραγουδάει. Τα τραγούδια των Τζουμέρκων τα έμαθε από παλιούς οργανοπαίχτες και από κατοίκους του χωριού από το οποίο κατάγεται.

7. Ψηλά στην Κωσθηλάτα

♩ = 63-67
ρε# = ρε

[1] Ψηλά στην Κωσθηλάτα στα
[A1] [A2]
[a1] [a2]

4 κρύα τα νερά χορεύουν τα κο
A2] [B1]
a2] [a1]

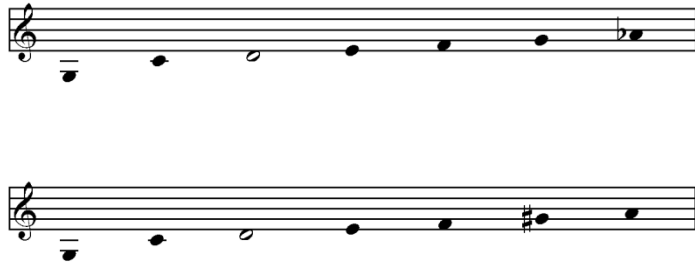
7 ρι - - - - τσια με τ' ασ προ ζώ να ρα. Γω πω πω____
B1] [B2] B2] [En1]
a1] [a2] a2] [ε1]

10 πω τι γί νε ται και στο χω ριό δε φαί νε

13 ται πω πω πω πω τρο μά ρα σας να μην το____
En1] [En2]
ε1] [ε2]

16 μάθ' η μά να σας.
En2]
ε2]

The image shows a musical score for the song '7. Ψηλά στην Κωσθηλάτα'. It consists of six staves of music in a 6/8 time signature. The tempo is marked as ♩ = 63-67. The key signature has one sharp (F#), indicating the key of D major. The lyrics are in Greek. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings. Below the lyrics, there are performance instructions in brackets, such as [A1], [A2], [a1], [a2], [B1], [B2], [En1], [En2], [ε1], and [ε2].

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1 Ψηλά στην Κωστηλάτα
A2 στα κρύα τα νερά
B1 Χορεύουν τα κορίτσια
B2 με τ' ασπροζώναρα
- Επ1 πω, πω, πω, πω, τι γίνεται και στο χωριό δε φαίνεται
Επ2 πω, πω, πω, πω, τρομάρα σας, να μην το μάθει η μάνα σας
- [2] Γ1 Αν είσαι κι αν δεν είσαι
Γ2 του Δήμαρχου αδερφή
Δ1 εγώ θα σε φιλήσω
Δ2 κι ας πάω φυλακή
- Επ1 πω, πω, πω, πω, τι γίνεται και στο χωριό δε φαίνεται
Επ2 πω, πω, πω, πω, τρομάρα σας, να μην το μάθει η μάνα σας

Οργανικός στίχος

Ψηλά στην Κωστηλάτα στα κρύα τα νερά
χορεύουν τα κορίτσια με τ' ασπροζώναρα.
Αν είσαι κι αν δεν είσαι του Δήμαρχου αδερφή,
εγώ θα σε φιλήσω κι ας πάω φυλακή.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Ανάμεσα από την κάθε στροφή εμφανίζεται επωδός Επ (Επ1, Επ2). Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1 A2 B1 B2 Επ1 Επ2.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκατρισύλλαβο στίχο με τομή μετά την έβδομη συλλαβή (7+6). Στην επωδό ο στίχος γίνεται ιαμβικός δεκαεξασύλλαβος (8+8).

Η αριθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1	Ψη λά στην Κω στη λά τα 1 2 3 4 5 6 7
	A2	στα κρύ α τα νε ρά 8 9 10 11 12 13
	B1	Χο ρεύ ουν τα κο ρί τσια 1 2 3 4 5 6 7
	B2	με τ' α σπρο ζώ να ρα 8 9 10 11 12 13
	Επ1	πω, πω, πω, πω, τι γί νε ται και στο χω ριό δε φαί νε ται 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16
	Επ2	πω, πω, πω, πω, τρο μά ρα σας, να μην το μά θει η μά να σας 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Το τραγούδι δεν παρουσιάζει τσακίσματα. Πρώτα εμφανίζονται οι δύο οργανικοί στίχοι της στροφής [1] κι ακολουθεί η επωδός. Η ίδια ακριβώς δομή ακολουθείται και στις επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε τέσσερις μελωδικές φράσεις α1, α2, ε1 και ε2. Η α1 μελωδική φράση αντιστοιχεί στο πρώτο ημιστίχιο (A1) και η α2 φράση στο δεύτερο (A2) ημιστίχιο. Οι ίδιες φράσεις αντιστοιχούν και στον επόμενο στίχο. Η ε1 μελωδική φράση αντιστοιχεί στο Επ1 ημιστίχιο της επωδού και η ε2 στο δεύτερο ημιστίχιο της επωδού.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Δ' και στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Γ'. Σχετικά με το διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Δ' ο Περιστέρης αναφέρει ότι ποτέ δε συναντάται έως το τέλος του τραγουδιού αλλά εναλλάσσεται.³² Στο παρόν τραγούδι η αλλαγή αυτή συμβαίνει στην επωδό όπου χρησιμοποιείται η χρώα Γ' του ίδιου τρόπου.

³² Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστέρης, Σπυρίδων, ό.π., σ. κε'.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1	Ιαμβ. 7σύλλαβος	1-7	α1	ρε
A2	Ιαμβ. 6σύλλαβος	8-13	α2	φα
B1	Ιαμβ. 7σύλλαβος	1-7	α1	ρε
B2	Ιαμβ. 6σύλλαβος	8-13	α2'	ρε
Επ1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	ε1	ρε
Επ2	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	ε2	ρε

Ο χορός

Ονομασία: Καγκελάρης³³

Ρυθμός: δίσσημος με τριμερή υποδιαίρεση.

Μέτρο: 6/8.

Βασικό ρυθμικό σχήμα:

Παρατηρήσεις³⁴

Το παρόν τραγούδι τραγουδιέται πρώτο στον καγκελάρη των Τζουμέρκων στις 15 Αυγούστου, στο πανηγύρι. Δεύτερο τραγουδιέται το «Μαρία λεν την Παναγιά» (βλέπε τραγούδι 1) και ακολουθεί το τραγούδι «Τέτοια ώρα ήταν εφές» (βλέπε τραγούδι 2).

³³ Ο Μπίκος αναφέρει το συγκεκριμένο χορό με την ονομασία «Της Πίνδου» ή «Τζουμερκιώτικος», βλέπε σχετικά: Μπίκος, Αθανάσιος, *Ελληνικοί χοροί, ανάλυσις κινήσεων – χορογράφημα – μουσική*, Εκδόσεις Βυζάντιον, Αθήνα, 1969 (α' έκδ. 1960), σ.78.

³⁴ Αναλυτικές πληροφορίες για τον «καγκελάρη» των Τζουμέρκων σημειώθηκαν στα τραγούδια [1] και [2] της εργασίας.

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

- Μπίκος, Αθανάσιος, *Ελληνικοί χοροί, ανάλυσις κινήσεων – χορογράφημα – μουσική*, Εκδόσεις Βυζάντιον, Αθήνα, 1969 (α' έκδ. 1960), σ.σ.80-81.
- Νεραϊδιώτης, Σπύρος, *Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος)*, Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ. 36.
- Χάρος, Μιχαήλ, *Τζουμερκιώτικοι δημοτικοί αντίλαλοι*, έκδοση του Δήμου Αγνάντων, Άρτα, 2006, σ.189.

8. Αγγέλω μ' κρέν' η μάνα σου

♩ = 93
φα=ρε

[1] (ω - - ρέ)ν- Αγ γέ λω μ' κρέν'- [Αγ
[Α1'
[α1

4 γέ λω μ' κρέν'] η μά να

7 σου [Αγ γέ λω μ'
[Α1'
[α1] [Α1
[α2

10 κρέν' η μά - να σου] δε [δεν]
[Α1] [Α2'

13 Ξέ - - - - ρω τι σε θέ -

16 λει (ω - - ρέ) να πάς Αγ - - - -
[Α2] [Β1'
[α2] [α1

19

γέ- (αχ) [να πας Αγ γέ-] - - - - - λω μ'

22

για νε - - - - - ρό _____ (ω ρέ)[να
B1'] [B1'
α1] α2]

25

πας _____ Αγ γέ λω μ' _____ για _____ νε

28

ρό] να _____ πιούν _____ τα πα λι - - - - -
B1'] [B2

31

κά - ρια.
B2] α2]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' (Ωρέ) ν- Αγγέλω μ' κρέν' [Αγγέλω μ' κρένει] η μάνα σου
[A1] [Αγγέλω μ' κρέν' η μάνα σου]
A2 δεν [δεν] ξέρω τι σε θέλει
B1' (ωρέ) να πας Αγγέ- (αχ) [να πας Αγγέ-]λω μ' για νερό
[B1'] [ωρέ, να πας Αγγέλω μ' για νερό]
B2 να πιούν τα παλικάρια
- [2] Γ1' (ωρέ) τα παλικά- (ωχ) [τα παλικά-]ρια κι αν διψούν
[Γ1'] [ωρέ, τα παλικάρια κι αν διψούν]
Γ2 στη βρύσ' να πα' να πιούνε
Δ1' (ωρέ) έγω κι εγώ [εγώ] θα πάω στο κέντησμα
[Δ1] [εγώ θα πάω στο κέντησμα]
Δ2 με [με] τ' άλλα τα κορίτσια
- [3] E1' (ωρέ) γιατί έχω ρο- [γιατ' έχω ρό-]κα κι αργαλειό
[E1'] [ωρέ, γιατί έχω ρόκα κι αργαλειό]
E2 να φτιάξω τα προικιά μου.

Οργανικός στίχος

- «Αγγέλω μ' κρένει η μάνα σου δεν ξέρω τι σε θέλει.
Να πας Αγγέλω μ' για νερό να πιούν τα παλικάρια».
- «Τα παλικάρια κι αν διψούν στη βρύσ' να πα' να πιούνε.
Εγώ θα πάω για κέντησμα με τ' άλλα τα κορίτσια
γιατί έχω ρόκα κι αργαλειό να φτιάξω τα προικιά μου».

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1' [A1] A2 B1' [B1] B2.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1'	(Ω ρέ) ν- Αγ γέ λω μ' κρέν' [Αγ γέ λω μ' κρέν'] η μά να σου 1'2' 1 2 3 4 1 2 3 4 5 6 7 8
	[A1]	[Αγ γέ λω μ' κρέν' η μά να σου] 1 2 3 4 5 6 7 8
	A2'	δεν [δεν] ξέ ρω τι σε θέ λει 9 9 10 11 12 13 14 15
	B1'	(ωρέ) να πας Αγ γέ- (αχ) [να πας Αγ γέ-]λω μ' για νε ρό 1'2' 1 2 3 4 3' 1 2 3 4 5 6 7 8
	[B1']	[ω ρέ, να πας Αγ γέ λω μ' για νε ρό] 1'2' 1 2 3 4 5 6 7 8
	B2	να πιούν τα πα λι κά ρια 9 10 11 12 13 14 15

Το τραγούδι ξεκινά με δισύλλαβη προσθήκη. Μεταξύ της 4^{ης} και 5^{ης} συλλαβής παρεμβάλλεται επανάληψη των τεσσάρων πρώτων συλλαβών του πρώτου ημιστίχου και ακολουθούν οι τέσσερις επόμενες συλλαβές. Κατόπιν το ίδιο ημιστίχιο επαναλαμβάνεται ολόκληρο χωρίς τα τσακίσματα. Στο δεύτερο ημιστίχιο εμφανίζεται επανάληψη της 1^{ης} συλλαβής και ακολουθεί το οργανικό ημιστίχιο. Ίδια δομή ακολουθεί και ο επόμενος στίχος με τη διαφοροποίηση ότι στο πρώτο ημιστίχιο μετά τις τέσσερις πρώτες συλλαβές του οργανικού κειμένου παρεμβάλλεται και η μονοσύλλαβη προσθήκη «αχ». Επίσης το επόμενο ημιστίχιο δεν έχει καθόλου τσακίσματα. Την ίδια περίπου δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις α1 και α2. Η α1 μελωδική φράση αντιστοιχεί στο πρώτο A1' ημιστίχιο και η δεύτερη στο A2 ημιστίχιο μαζί με την επανάληψή του. Η ίδια αντιστοιχία διαπιστώνεται και στον επόμενο στίχο.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Γ' (όξυνση της IV βαθμίδας). Σε δύο περιπτώσεις που εμφανίζεται η υποτονική (ντο#) έλκεται από την τονική.

Ο ρυθμός είναι εξάσημος με μέτρο 6/8.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(1'-2') 1-4 [1-4] 5-8	a1	Ρε
[A1]	Ιαμβ. 8σύλλαβος	[1-8]	a2	ρε
A2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9 [9] 10-15		
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(1'-2') 1-4 [1-4] 5-8	a1	ρε
[B1]	Ιαμβ. 8σύλλαβος	[1-8]	a2	ρε
B2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15		

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Κολτσιδα, Θεοδώρα,

Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 1999.

Νεραϊδιώτης, Σπύρος,

Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος), Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ.92.

Σαλωνίτης, Νικόλαος,

Ηχογράφηση και μεταγραφή δημοτικών τραγουδιών της Άρτας (Περιοχή Ηπείρου), Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος, 1998.

Χάρος, Μιχαήλ,

Τζουμερκιώτικοι δημοτικοί αντίλαλοι, Έκδοση του Δήμου Αγνάντων, Άρτα, 2006, σ.137.

9. Ασπροσυνέφιας' ουρανός

$\text{♩} = 105$
σολ=ρε

[1] Ασ προ - συν - - - νέ - - - [συν
[A1'
[a

5 νε-] - φιασ' ου - - - ρα - - - νός
[A1'
a]

9 τώ ρα ξου - - - ρι- - - [ξου
[A2'
[a

13 ρι-] - ζετ' ο γα - - - μπρός.
[A2'
a]

17 Ξου ρά - φια - - - πό [v- α
[B1'
[a

21 πό] την Πρέ - - - βε - - - ζα
[B1'
a]

25

κι α κό - - - - - νι α - - - - - πό _____ [v- α
[B2'
[α

29

πό] _____ τα Γίαν - - - - - νε - - - - - να.
B2']
α]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' Ασπροσυννέ- [συννέ-]φιασ' ο ουρανός
A2' τώρα ξουρι- [ξουρι-]ζετ' ο γαμπρός.
B1' ξουράφι από [v- από] τα Γιάννενα
B2' κι ακόνι από [v- από] την Πρέβεζα.
- [2] Γ1' (Ωρέ) για σπούδιασε μπερμπέ- [μπερμπέ-]ρη μου
Γ2' για κούνησε το χέ- [το χέ-]ρι σου
Δ1' γιατί έχω δρό- (βρε) [δρό-]μο μακρινό
Δ2' ποτάμια να (βρε) [να] περάσω δυο.

Οργανικός στίχος

Ασπροσυννέφιασε ο ουρανός, τώρα ξουρίζετ' ο γαμπρός.
Ξουράφι από τα Γιάννενα κι ακόνι από την Πρέβεζα.
- «Για σπούδιασε μπερμπέρη μου, για κούνησε το χέρι σου,
γιατ' έχω δρόμο μακρινό, ποτάμια να περάσω δυο».

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Η δομή του τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1' A2' B1' B2'.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαεξασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+8).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

- [1] A1' Ασ προ συν νέ- [συν νέ-]φια σ' ο ου ρα νός
1 2 3 4 3 4 5 6 7 8
A2' Τώ ρα ξου ρί- [ξου ρί-]ζετ' ο γα μπρός.
9 10 11 12 11 12 13 14 15 16
B1' Ξου ρά φι α πό [v- α πό] τα Γιαν νε να
1 2 3 4 3 4 5 6 7 8
B2' κι α κό νι α πό [v- α πό] την Πρέ βε ζα.
9 10 11 12 11 12 13 14 15 16

Σε όλα τα ημιστίχια διαπιστώνεται ότι παρεμβάλλεται τσάκισμα μεταξύ της 4^{ης} και 5^{ης} συλλαβής. Το τσάκισμα αποτελεί επανάληψη της 3^{ης} και 4^{ης} συλλαβής του κάθε ημιστιχίου.

Το συγκεκριμένο τραγούδι εμφανίζει μία μελωδική φράση α1 η οποία αντιστοιχεί στο πρώτο Α1' ημιστίχιο και επαναλαμβάνεται στα επόμενα. Η μελωδική φράση α1 καταλήγει στην τονική.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Δ' (βάρυνση της V βαθμίδας).

Ο ρυθμός είναι δίσσημος με μέτρο 2/4.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο και τη λειτουργικότητά του, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *του γάμου*.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 [3-4] 5-8	α1	ρε
A2'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-12 [11-12] 13-16	α1	ρε
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 [3-4] 5-8	α1	ρε
B2'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	9-12 [11-12] 13-16	α1	ρε

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Νεραϊδιώτης, Σπύρος,

Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος), Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ.189.

10. Που ήσουν Παναγιωτούλα μου

♩=196-204

φα#=ρε

[1]

Που ή σουν_ Πα - να- (κι α μάν_ α - μάν)

[A1'

[a1

4

[που ή σουν_ Πα - να-] γιω τού - - λα μου [που ή

A1']

a1]

[A1

[a2

7

σουν Πα να γιω - τού λα μου] και λεί πεις_ τό - σην_

A1]

[A2

10

ώ - - - - - ρα [και λεί πεις_ τό - σην_ ώ ρα].

A2]

a2]

[A2

[a2'

A2]

a2']

13

Πή γα_ να_ μά (κι α μάν_ α - μάν)

[B1'

[a1

16

[πή γα_ να_ μά-] σω λά - χα - να [πή

B1']

a1]

[B1

[a2

19

γα να μὰ σω__ λά χα - να] με τ' άλ λα__ τα__ κο -
 B1] [B2

22

ρι - - - - - τσια_____ [με τ' άλ λα__ τα__ κο - ρι τσια].
 B2] [B2 B2]
 a2] [a2' a2']

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' Που ήσουν Πανά- (κι αμάν, αμάν) [που ήσουν Πανα-]γιωτούλα μου
[A1] [που ήσουν Παναγιωτούλα μου]
A2 [A2] και λείπεις τόσην ώρα [και λείπεις τόσην ώρα]
B1' Πήγα να μα (κι αμάν, αμάν) [πήγα να μά-]σω λάχανα
[B1] [πήγα να μάσω λάχανα]
B2 [B2] με τ' άλλα τα κορίτσια [με τ' άλλα τα κορίτσια]
- [2] Γ1' κι εκεί καρτέ- (κι αμάν, αμάν) [κι εκεί καρτέ-]ρι μου ὄστησαν
[Γ1] [κι εκεί καρτέρι μου ὄστησαν]
Γ2 [Γ2] πέντ-έξι παλικάρια [πέντ-έξι παλικάρια]
Δ1' Ἐνας με μη- (κι αμάν, αμάν) [ένας με μη-]λο με βαρεί
[Δ1] [ένας με μήλο με βαρεί]
Δ2 [Δ2] κι άλλος με μανταρίνι [κι άλλος με μανταρίνι]
- [3] E1' κι ο τρίτος ο (κι αμάν, αμάν) [κι ο τρίτος ο] καλύτερος
[E1] [κι ο τρίτος ο καλύτερος]
E2 [E2] μια μαχαιριά μου δίνει [μια μαχαιριά μου δίνει]

Οργανικός στίχος

- «Που ήσουν Παναγιωτούλα μου και λείπεις τόσην ώρα;»
- «Πήγα να μάσω λάχανα με τ' άλλα τα κορίτσια,
κι εκεί καρτέρι μου ὄστησαν πέντ-έξι παλικάρια.
Ἐνας με μήλο με βαρεί κι άλλος με μανταρίνι
κι ο τρίτος ο καλύτερος μια μαχαιριά μου δίνει».

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τέσσερα οργανικά ημιστίχια A1, A2, B1 και B2. Η δομή του συγκεκριμένου τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1' [A1] A2 [A2] B1' [B1] B2 [B2].

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών του Α στίχου της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1'	Που ή σουν Πανά- (κι αμάν, αμάν) [που ή σουν Πανα-]γιω του λα μου
		1 2 3 4 1' 2' 1' 2' 1 2 3 4 5 6 7 8
	[A1]	[που ή σουν Πα να γιω του λα μου]
		1 2 3 4 5 6 7 8
	A2 [A2]	και λεί πεις το σην ώ ρα [και λεί πεις το σην ώ ρα]
		9 10 11 12 13 14 15 9 10 11 12 13 14 15

Μεταξύ της 4^{ης} και 5^{ης} συλλαβής μεσολαβεί προσθήκη τεσσάρων συλλαβών και τετρασύλλαβη επανάληψη των πρώτων συλλαβών του οργανικού κειμένου. Ακολουθούν οι τέσσερις επόμενες συλλαβές του πρώτου ημιστίχου. Στη συνέχεια το ημιστίχιο επαναλαμβάνεται χωρίς τα τσακίσματά του. Το δεύτερο ημιστίχιο παρουσιάζεται χωρίς τσακίσματα και έπειτα επαναλαμβάνεται αυτούσιο. Την ίδια ακριβώς δομή ακολουθεί ο επόμενος στίχος και οι επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις α1 και α2. Η α1 μελωδική φράση αντιστοιχεί στο A1' ημιστίχιο και η α2 φράση στην επανάληψη του A1 ημιστίχιο μαζί με το A2 ημιστίχιο. Κατά την επανάληψη του A2 ημιστίχιο η α2' μελωδική φράση εμφανίζεται λίγο παραλλαγμένη.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Δ' (βάρυνση της V βαθμίδας).

Ο ρυθμός είναι μικτός με μέτρο 7/8.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των *ληστρικών* τραγουδιών.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 (1'-2', 1'-2')[1-4] 5-8	a1	ρε
[A1]	Ιαμβ. 8σύλλαβος	[1-8]	a2	λα
A2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15		
[A2]	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[9-15]	a2'	ρε
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 (1'-2', 1'-2')[1-4] 5-8	a1	ρε
[B1]	Ιαμβ. 8σύλλαβος	[1-8]	a2	λα
B2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15		
[B2]	Ιαμβ. 7σύλλαβος	[9-15]	a2'	ρε

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Βαγγελάκης, Απόστολος,

Τραγούδια της περιοχής Χειμαδιό-Ριζά,
Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών
Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του
Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούλιος, 2003.

11. Το βλέπεις κείνο το βουνό (Αναστασιά)

♩=198-202

ρε=ρε

[1]

Το βλέ πεις κεί νο το βου -

[A1
[α

νό που 'ναι ψη - λά α πό τ'άλ - λα που 'χ'

A1]

[A2

A2]

[B1'

A1]

[A2

A2]

[B1'

α - ντα - ρι- [α ντα ρι-] τσα στην κορ

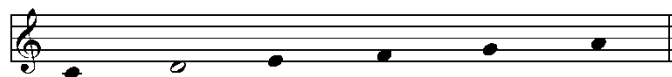
φή (α μάν) [που χει α - ντα ρι-, α ντα

B1'] [B1'
β] [β

ρί τσα στην κορ φή].

B1']
β]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1 Το βλέπεις `κείνο το βουνό
A2 που είναι ψηλά από τ' άλλα
B1' που `χει ανταρί- [ανταρί-]τσα στην κορφή (αμάν)
[B1'] [που `χει ανταρί-, ανταρίτσα στην κορφή]
- [2] B1 Που `χει ανταρίτσα στην κορφή
B2 και καταχνιά στη ρίζα
Γ1' ν- εκεί είναι πύ- (βρε) [πύ-]ργος γυάλινος (αμάν)
[Γ1'] [εκεί είναι πύ-, βρε, πύργος γυάλινος]
- [3] Γ1 Εκεί είναι πύργος γυάλινος
Γ2 με κρυσταλλένια τζάμια
Δ1' μέσα κοιμά- [κοιμά-]ται μια ξανθιά (αμάν)
[Δ1'] [μέσα κοιμά-, κοιμάται μια ξανθιά]
- [4] Δ1 Μέσα κοιμάται μια ξανθιά
Δ2 μιας χήρας θυγατέρα
Ε1' και πώς να τη [να την] ξυπνήσουμε (αμάν)
[Ε1'] [και πώς να τη, να την, ξυπνήσουμε]
- [5] Ε1 και πώς να την ξυπνήσουμε
Ε2 και πώς να της το πούμε
ΣΤ1' ξύπνα καημέ- [καημέ-]νη Αναστασιά (αμάν)
[ΣΤ1'] [ξύπνα καημέ-, καημένη Αναστασιά]
- [6] ΣΤ1 Ξύπνα καημένη Αναστασιά
ΣΤ2 ξύπνα καημένη κόρη
Ε1' ξύπνα ν' ανά- [ξύπνα ν' ανά-]ψεις τη φωτιά.

Οργανικός στίχος

Το βλέπεις `κείνο το βουνό που είναι ψηλά από τ' άλλα,
που `χει ανταρίτσα στην κορφή και καταχνιά στη ρίζα.
Εκεί είναι πύργος γυάλινος με κρυσταλλένια τζάμια.
Εκεί κοιμάται μια ξανθιά μιας χήρας θυγατέρα,
και πώς να την ξυπνήσουμε, να της το πούμε;
- «Ξύπνα καημένη Αναστασιά, καημένη κόρη,
ξύπνα ν' ανάψεις τη φωτιά».

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τρία οργανικά ημιστίχια A1, A2 και B1. Το τρίτο ημιστίχιο της κάθε στροφής, αποτελεί το πρώτο ημιστίχιο της επόμενης στροφής. Αυτό το είδος ο Baud-Bovy το ονομάζει τριημιστιχη στροφή.³⁵ Η δομή του τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1 A2 B1' [B1'].

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αριθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1	Το βλέ πεις `κεί νο το βου νό
		1 2 3 4 5 6 7 8
	A2	που εί ναι ψη λά α πό τ' άλ λα
		9 10 11 12 13 14 15
	B1'	που `χει α ντα ρί- [α ντα ρί-]τσα στην κορ φή (α μάν)
		1 2 3 4 2 3 4 5 6 7 8 1' 2'
	[B1']	[που `χει α ντα ρί-, α ντα ρί τσα στην κορ φή]
		1 2 3 4 2 3 4 5 6 7 8

Ο πρώτος στίχος της τριημιστιχης στροφής δεν παρουσιάζει τσακίσματα. Στο τρίτο ημιστίχιο μεταξύ της 4^{ης} και 5^{ης} συλλαβής εμφανίζεται επανάληψη τριών συλλαβών. Στο τέλος του ίδιου ημιστιχίου παρουσιάζεται προσθήκη δύο συλλαβών. Στη συνέχεια το τρίτο ημιστίχιο επαναλαμβάνεται χωρίς αυτή τη φορά την τελική προσθήκη. Την ίδια ακριβώς δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές.

Το τραγούδι θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο μελωδικές φράσεις α και β1. Η α μελωδική φράση αντιστοιχεί στον πρώτο (A) στίχο και η β1 στο τρίτο ημιστίχιο B1' της τριημιστιχης στροφής. Η ίδια φράση επαναλαμβάνεται με την επανάληψη του B1' ημιστιχίου.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε.

Ο ρυθμός είναι μικτός με μέτρο 7/8.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών *της αγάπης, του έρωτα*.

³⁵ Baud-Bovy, Samuel, ό.π., σ.27.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	α	ρε
A2	Ιαμβ. 7σύλλαβος	9-15		
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4 [2-4] 5-8 (1'-2')	β1	φα
[B1']	Ιαμβ. 8σύλλαβος	[1-8]	β1	ρε

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Βαγγελάκης, Απόστολος, *Τραγούδια της περιοχής Χειμαδιό-Ριζά*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούλιος, 2003.

Κούτη, Κονδυλένια, *Τραγούδια από την Ήπειρο – Μεταγραφές τραγουδιών από το Ριάχοβο Ιωαννίνων και την Κοκκινιά Θεσπρωτίας*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος, 1997.

Νεραϊδιώτης, Σπύρος, *Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος)*, Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ.92.

Σακκά, Βασιλική, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια*, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος, 2000.

Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστερής, Σπυριδών, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, τ. Γ': Μουσική Εκλογή*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα, 1968, σ.336-337.

12. Γείραν τ' απόσκια

♩ = 80
φα=ρε

[1]

(Ω - ρε) γείραν τ' α πό σκια [γεί ρα - - - - -

[A1']
[α

3

- - - - - νε]

5

(ωχ) Λου λού δω μ' στην

A1] [A2']
α] [β

7

αυ λή σου

A2']
β]

9

(ωχ) κι εσύ Λου - - - - - λούδω μ' άργη-

[B1']
[γ

11

η σες,

B1']
γ]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1' (Ωρέ) γείραν τ' απόσκια, γείρανε
A2' (ωχ) Λουλούδω μ' στην αυλή σου
B1' (ωχ) κι εσύ Λουλούδω μ' άργησες
- [2] B1' (Ωρέ) κι εσύ Λουλούδω μ' άργησες
B2' (ωχ) στο μύλο που πηγαίνεις
Γ1' (ωρέ) γιατί έχει Τούρκο μυλωνά
- [3] Γ1' (ωρέ) γιατί έχει Τούρκο μυλωνά (αχ, αχ)
Γ2' (ωρέ) κι αράπη πασπαλιάρη
Δ1' (ωρέ) παίρνει γιαξάει τ' άλογο
- [4] Δ1' (ωρέ) παίρνει γιαξάει τ' άλογο
Δ2' (ωχ, ωρέ) φιλί στα μαύρα μάτια
Ε1' (ωρέ) δε μ' έστελνες στη μάνα σου.

Οργανικός στίχος

Γείραν τ' απόσκια Λουλούδω μ' στην αυλή σου
κι εσύ Λουλούδω μ' άργησες, στο μύλο που πηγαίνεις
γιατ' έχει Τούρκο μυλωνά κι αράπη πασπαλιάρη
παίρνει γιαξάει τ' άλογο, φιλί στα μαύρα μάτια.
Δε μ' έστελνες στη μάνα σου.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τρία οργανικά ημιστίχια A1, A2 και B1. Το τρίτο ημιστίχιο της κάθε στροφής, αποτελεί το πρώτο ημιστίχιο της επόμενης στροφής. Αυτό το είδος ο Baud-Bovy το ονομάζει τριημίστιχη στροφή.³⁶ Η δομή του τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1' A2' B1'.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

[1]	A1'	(Ω ρέ) γεί ραν τ' α πό σκια γεί ρα νε
		1' 2' 1 2 3 4 5 6 7 8
	A2'	(ωχ) Λου λού δω μ' στην αυ λή σου
		3' 9 10 11 12 13 14 15
	B1'	(ωχ) κι ε σύ Λου λού δω μ' άρ γη σες
		3' 1 2 3 4 5 6 7 8

Το πρώτο ημιστίχιο του τραγουδιού ξεκινά με δισύλλαβη προσθήκη κι ακολουθεί το οργανικό κείμενο. Τα δύο επόμενα ημιστίχια της τριημίστιχης στροφής ξεκινούν με την ίδια μονοσύλλαβη προσθήκη. Την ίδια περίπου δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές. Η μόνη διαφοροποίηση παρατηρείται στις εναλλαγές μονοσύλλαβης και δισύλλαβης προσθήκης στο κάθε ημιστίχιο.

Το τραγούδι χωρίζεται σε τρεις μελωδικές φράσεις α, β και γ οι οποίες αντιστοιχούν στα A1, A2 και B1 ημιστίχια.

Η μελωδία κινείται στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Δ' (βάρυνση της V βαθμίδας), ο οποίος εναλλάσσεται με το διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Α' (βάρυνση της II βαθμίδας).

Ο ρυθμός του τραγουδιού είναι ελεύθερος.

Το τραγούδι, σύμφωνα με το νοηματικό του περιεχόμενο, ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών της αγάπης, του έρωτα. Ως προς τη λειτουργικότητά του κατατάσσεται στα τραγούδια της τάβλας.

³⁶ Baud-Bovy, Samuel, ό.π., σ.27.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(1'2') 1-8	α	ντο
A2'	Ιαμβ. 7σύλλαβος	(3') 9-15	β	ντο
B1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	(3')1-8	γ	ρε

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Γιάγκας, Αθανάσιος,

Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια, Ινστιτούτο
Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα, 1956, σ.305.

Κούτη, Κονδυλένια,

*Τραγούδια από την Ήπειρο – Μεταγραφές
τραγουδιών από το Ριάχοβο Ιωαννίνων και την
Κοκκινιά Θεσπρωτίας*, Διπλωματική εργασία του
Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής
Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη,
Δεκέμβριος, 1997.

13. Σ' ετούτην τάβλα που 'μαστε

♩ = 82-86

φα# = ρε

Σ' ε τού την τά - - - - - βλα που 'μα

3 οτε (ω ρέ) σ' ε τού - - - - -

5 - - - - - το το - - - - - τρα πέ-

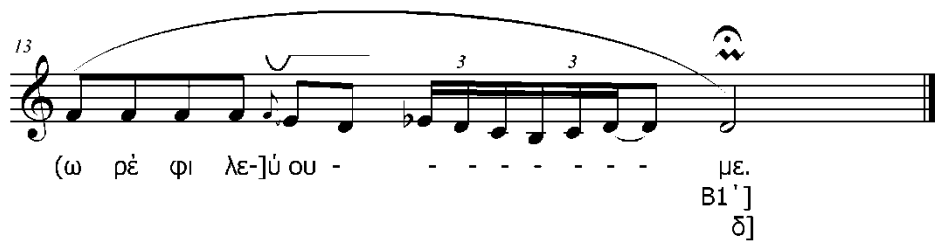
7 έ - ζι - - - - - τον άγ- - γε - - - - - λο

9 (άι χάι) - - - - - [τον άγ γε-

11 ε- λο] - - - - - φι - - - - - λε- - - - -

[A1] [α] [A1] [α] [A2'] [β] [β] [A2'] [γ] [B1'] [δ]

13

(ω ρέ φι λε-]ύ ου - - - - - με.
B1']
δ]

Κείμενο με τσακίσματα

- [1] A1 Σ' ετούτην τάβλα που `μαστε
A2' (ωρέ) σ' ετούτο το τραπέζι
B1' τον άγγελο (άι, χάι) [τον άγγε- ε- λο] φιλε- (ωρέ) [φιλεύ-]ουμε
- [2] B1' (ωρέ) τον άγγελο φιλεύουμε
B2' (ωρέ) και το Χριστό κερνάμε
Γ1' και την Παρθέ- (άι, χάι) [και την Πα- α- ρθέ-]νο Δέ- (ωρέ) [Δέ-]σποινα
- [3] Γ1 και την Παρθένο Δέσποινα
Γ2' (ωρέ) τη διπλο-προσκυνάμε
Δ1' να μας χαρί- (άι, χάι) [να μας χα- α- ρί-]σει τα (ωρέ) [τα] κλειδιά
- [4] Δ1 να μας χαρίσει τα κλειδιά
Δ2' (ωρέ) [κλειδιά] του παραδείσου
Ε1' ν' ανοίξω τον (άι, χάι) [ν' ανοίξω τον] παρά- [παρά-]δεισο

Οργανικός στίχος

Σ' ετούτην τάβλα που `μαστε, σ' ετούτο το τραπέζι,
τον άγγελο φιλεύουμε και το Χριστό κερνάμε,
και την Παρθένο Δέσποινα τη διπλο-προσκυνάμε,
να μας χαρίσει τα κλειδιά του παραδείσου,
ν' ανοίξω τον παράδεισο.

Παρατηρήσεις στη μουσικοποιητική δομή

Το κείμενο είναι στροφικό. Η κάθε στροφή αναπτύσσεται πάνω σε τρία οργανικά ημιστίχια A1, A2 και B1. Το τρίτο ημιστίχιο της κάθε στροφής, αποτελεί το πρώτο ημιστίχιο της επόμενης στροφής. Αυτό το είδος ο Baud-Bovy το ονομάζει τριημίστιχη στροφή.³⁷ Η δομή του τραγουδιού διαμορφώνεται ως εξής: A1 A2' B1'.

Σχετικά με τη μετρική του στίχου το τραγούδι έχει ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με τομή μετά την όγδοη συλλαβή (8+7).

³⁷ Baud-Bovy, Samuel, ό.π., σ.27.

Η αρίθμηση των συλλαβών των στίχων της στροφής [1], προκύπτει ως εξής:

- [1] A1 Σ' ε του την τὰ βλα που `μα στε
1 2 3 4 5 6 7 8
A2' (ω ρέ) σ' ε του το το τρα πέ ζι
1'2' 9 10 11 12 13 14 15
B1' τον άγ γε λο (άι, χάι) [τον άγ γε λο] φι λε- (ω ρέ) [φι λεύ-]ου με
1 2 3 4 3' 4' 1 2 3 4 5 6 1'2' 5 6 7 8

Το πρώτο ημιστίχιο του τραγουδιού δεν παρουσιάζει τσακίσματα. Το δεύτερο ημιστίχιο της τριημιστιχης στροφής ξεκινά με δισύλλαβη προσθήκη κι ακολουθεί το οργανικό κείμενο. Στη συνέχεια, στην τρίτη στροφή μεταξύ της 4^{ης} και 5^{ης} συλλαβής παρεμβάλλονται δισύλλαβη προσθήκη και επανάληψη των τεσσάρων πρώτων συλλαβών του οργανικού κειμένου. Ακόμη, μεταξύ της 6^{ης} και 7^{ης} συλλαβής παρεμβάλλεται δισύλλαβη προσθήκη και επανάληψη της 5^{ης} και 6^{ης} συλλαβής. Την ίδια περίπου δομή ακολουθούν και οι επόμενες στροφές.

Το τραγούδι χωρίζεται σε τέσσερις μελωδικές φράσεις α, β, γ και δ. Η α μελωδική φράση αντιστοιχεί στο A1 ημιστίχιο. Η β φράση αντιστοιχεί στο A2' ημιστίχιο έως και την 6^η συλλαβή του οργανικού κειμένου. Η γ φράση ξεκινά από την 7^η συλλαβή του A2' ημιστιχίου και καταλήγει στην 4^η συλλαβή του B1' ημιστιχίου. Τέλος, η δ μελωδική ολοκληρώνει το B1' ημιστίχιο.

Η μελωδία κινείται στο πρώτο ημιστίχιο στο διατονικό τρόπο του ρε με χρώα Δ' (βάρυνση της V βαθμίδας), ο οποίος εναλλάσσεται με το διατονικό τρόπο του ρε στο δεύτερο ημιστίχιο. Στο τρίτο ημιστίχιο αρχικά παρουσιάζεται ο χρωματικός τρόπος του ρε, ο οποίος στη συνέχεια γίνεται πάλι διατονικός τρόπος του ρε. Στην κατάληξη βαρύνεται η II βαθμίδα.

Ο ρυθμός του τραγουδιού είναι ελεύθερος.

Το τραγούδι, σύμφωνα με τη λειτουργικότητά του ανήκει στα τραγούδια *του γάμου* και τραγουδιέται την ώρα του φαγητού, «στο τραπέζι», μετά την τέλεση του μυστηρίου και πριν ξεκινήσει το γλέντι.

Πίνακας αντιστοιχίας κειμένου - μελωδίας

Στη στροφή [1] ο πίνακας διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΛΩΔΙΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
A1'	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-8	α	ντο
A2' (α)	Ιαμβ. 7σύλλαβος	(1'-2') 9-14	β	ντο
A2' (β)		[14] 15	γ	
B1' (α)	Ιαμβ. 8σύλλαβος	1-4		
B1' (β)		(3'-4') [1-4] 5-6 (1'-2') [5-6] 7-8	δ	ρε

Παραλλαγές κειμένου σε άλλες εκδόσεις

Γιάγκας, Αθανάσιος,

Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια, Ινστιτούτο Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα, 1956, σ.268 & σ.386.

Κούτη, Κονδυλένια,

Τραγούδια από την Ήπειρο – Μεταγραφές τραγουδιών από το Ριάχοβο Ιωαννίνων και την Κοκκινιά Θεσπρωτίας, Διπλωματική εργασία του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος, 1997.

Νεραϊδιώτης, Σπύρος,

Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – Θύμησες και νόστος), Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008, σ.92.

Φίλιος, Κώστας,

Λαογραφική Συλλογή από το Καλέντζι Ιωαννίνων, Μορφωτικός – εκπολιτιστικός σύλλογος Καλεντζίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 1985, σ.67.

I. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τη μελέτη των τραγουδιών που περιλαμβάνονται στην παρούσα εργασία προέκυψε μια σειρά συμπερασμάτων σχετικά με το κείμενό τους, τα τσακίσματα, τη μελωδία, τον τρόπο εκτέλεσης, το ρυθμό και τους χορούς. Συγκεκριμένα:

- Σχετικά με τη μετρική των στίχων των τραγουδιών παρατηρείται ότι κυριαρχεί ο ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος. Ένα τραγούδι παρουσιάζει ιαμβικό δεκαεξασύλλαβο στίχο και ένα τροχαϊκό δεκατετρασύλλαβο. Σε τέσσερα τραγούδια παρατηρείται συνδυασμός του ποιητικού μέτρου. Πρόκειται για τα τραγούδια που παρουσιάζουν επωδό. Αναλυτικά:

Τραγούδια ιαμβικού μέτρου

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ
Ξενιτεμένο μου πουλί Αγγέλω μ' κρέν η μάνα σου Που ήσουν Παναγιωτούλα μου Το βλέπεις κείνο το βουνό Γείραν τ' απόσκια Σε τούτην τάβλα	Ιαμβικός 15σύλλαβος
Στης πικροδάφνης τον ανθό Ασπροσυννέφιασε ο ουρανός	Ιαμβικός 16σύλλαβος

Τραγούδια τροχαϊκού μέτρου

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ
Τέτοια ώρα ήταν εφές	Τροχαϊκός 14σύλλαβος

Συνδυασμός ποιητικού μέτρου

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ
Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ Μαρία λεν την Παναγιά Στο Κάιρο αρρώστησα (Καπέσοβο)	Ιαμβικός 15σύλλαβος + Τροχαϊκός 16σύλλαβος
Ψηλά στην Κωστηλάτα	Ιαμβικός 13σύλλαβος + Τροχαϊκός 16σύλλαβος

- Στην πλειονότητα των τραγουδιών της εργασίας παρουσιάζονται τσακίσματα, συνήθως προσθήκες και επαναλήψεις μαζί. Δύο τραγούδια μόνο τραγουδιούνται με το στίχο «καθαρό», δηλαδή χωρίς τσακίσματα.

- Τα τραγούδια της εργασίας παρουσιάζουν όλα διαφορετικούς τύπους στροφών μεταξύ τους, οι οποίοι αποτυπώνονται ως εξής στον παρακάτω πίνακα:

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΤΥΠΟΙ ΣΤΡΟΦΩΝ
Μαρία λεν την Παναγιά	A1' A2' [A2] Ep1 Ep2 B1' B2' [B2] Ep1 Ep2.
Τέτοια ώρα ήταν εψές	A1 [A1] A2 B1 [B1] B2
Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ	A1' A2' Ep1 Ep2 B1' B2' Ep1 Ep2
Στης μικροδάφνης τον ανθό	A1 A2 B1' B2'
Στο Κάιρο αρρώστησα (Καπέσοβο)	A1' A2 B1 B2 Ep1 Ep2
Ξενιτεμένο μου πουλί	A1 A2' [A2] B1 B2' [B2]
Ψηλά στην Κωστηλάτα	A1 A2 B1 B2 Ep1 Ep2.
Αγγέλω μ' κρέν' η μάνα σου	A1' [A1] A2 B1' [B1] B2
Ασπροσυννέφιασε ο ουρανός	A1' A2' B1' B2'
Που ήσουν Παναγιωτούλα μου	A1' [A1] A2 [A2] B1' [B1] B2 [B2]
Το βλέπεις κείνο το βουνό	A1 A2 B1' [B1']
Γείραν τ' απόσκια	A1' A2' B1'
Σε τούτην τάβλα	A1 A2' B1'

- Σε τέσσερα τραγούδια εμφανίζεται επωδός. Πρόκειται κυρίως για τα τραγούδια που χορεύονται στον «καγκελάρη» των κοινοτήτων των Τζουμέρκων.

- Τα τραγούδια της παρούσας εργασίας σχετικά με το νοηματικό τους περιεχόμενο συγκαταλέγονται στην πλειονότητά τους στην κατηγορία των τραγουδιών «Της αγάπης – του έρωτα – του γάμου». Ένα από αυτά είναι «ληστρικό» και άλλο ένα τραγούδι της «ξενιτιάς», κατηγορία στην οποία ανήκουν πολλά δημοτικά τραγούδια από την περιοχή της Ηπείρου.

- Όλα τα τραγούδια ανήκουν στο διατονικό τρόπο του ρε. Τα τραγούδια των Τζουμέρκων χρησιμοποιούν τον τρόπο του ρε είτε μόνο του ή με τις χρώες του (Γ και Δ). Τα υπόλοιπα χορευτικά τραγούδια που ηχογραφήθηκαν στο Θεσπρωτικό, βασίζονται είτε στο διατονικό τρόπο του ρε ή στον ανημίτονο πεντατονικό τρόπο του ρε, ο οποίος είναι χαρακτηριστικός των τραγουδιών της Ηπείρου. Συγκεκριμένα:

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΤΡΟΠΟΙ
Μαρία λεν την Παναγιά Τέτοια ώρα ήταν εφές Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ Το βλέπεις κείνο το βουνό	Ρε διατονικός
Στης πικροδάφνης τον ανθό Στο Κάιρο αρρώστησα (Καπέσοβο) Ξενιτεμένο μου πουλί	Πεντατονικός ανημίτονος Ρε
Αγγέλω μ' κρέν' η μάνα σου	Ρε διατονικός με χρώα Γ'
Ασπροσυννέφιασε ο ουρανός Που ήσουν Παναγιωτούλα μου	Ρε διατονικός με χρώα Δ'
Ψηλά στην Κωστηλάτα	Ρε διατονικός + Ρε διατ. με χρώα Δ'
Γείραν τ' απόσκια	Ρε διατ. με χρώα Α' + Ρε διατ. με χρώα Δ'
Σε τούτην τάβλα	Ρε διατ. + Ρε διατ με χρώα Δ' + Ρε χρωματικός

• Όσον αφορά το ρυθμό των τραγουδιών διαπιστώθηκε ότι καταγράφηκαν τραγούδια με:

- Δίσημο ρυθμό με τριμερή υποδιαίρεση και μέτρο 6/8.
- Τετράσημο ρυθμό με μέτρο 4/4.
- Πεντάσημο ρυθμό με μέτρο 5/4.
- Επτάσημο ρυθμό με μέτρο 7/8.
- Δύο τραγούδια είναι ελεύθερου ρυθμού.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΜΕΤΡΟ
Μαρία λεν την Παναγιά Τέτοια ώρα ήταν εφές Ψηλά στην Κωστηλάτα Αγγέλω μ' κρέν' η μάνα σου Άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ	6/8
Στης πικροδάφνης τον ανθό Ξενιτεμένο μου πουλί	4/4
Στο Κάιρο αρρώστησα (Καπέσοβο)	5/4
Ασπροσυννέφιασε ο ουρανός	2/4
Που ήσουν Παναγιωτούλα μου Το βλέπεις κείνο το βουνό	7/8
Γείραν τ' απόσκια Σε τούτην τάβλα	Ελεύθερου ρυθμού

• Σχετικά με το χορό, στα επτά από τα δεκατρία τραγούδια της εργασίας βιντεοσκοπήθηκε ο χορός. Οι χοροί οι οποίοι προέκυψαν είναι οι εξής:

- Καγκελάρης.
- Συρτός στα δύο (Πωγωνίσιος).
- Συρτός στα δύο (παραλλαγή).
- Συρτός στα τρία.
- Ζαγορίσιος.

Τα κυρίαρχα (βασικά) ρυθμικά σχήματα του κάθε χορού συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα ως εξής:

Όνομασία χορού	Μέτρο	Ρυθμικό σχήμα
Καγκελάρης	6/8	
Καγκελάρης	6/8	
Συρτός στα τρία	6/8	
Συρτός στα δύο (Πωγωνίσιος)	4/4	
Συρτός στα δύο (παραλλαγή)	4/4	
Ζαγορίσιος	5/4	

• Όσον αφορά τις περιστάσεις στις οποίες χορεύονται τα τραγούδια της εργασίας: Τα τραγούδια του Καγκελάρη (*Ψηλά στην Κωστηλάτα, Μαρία λεν την Παναγιά, Τέτοια ώρα ήταν εμείς*) τραγουδιούνται και χορεύονται στις 15 Αυγούστου στο πανηγύρι «της Παναγίας» με τη σειρά που τέθηκαν μέσα στην παρένθεση. Τα υπόλοιπα τραγούδια χορεύονται γενικά στα γλέντια, σε πανηγύρια και σε γάμους, χωρίς να υπόκεινται σε κάποια συγκεκριμένη σειρά.

• Για τον τρόπο εκτέλεσης των τραγουδιών από την πλευρά των εκτελεστών έχουν να γίνουν οι εξής επισημάνσεις:

- Ο Δημήτρης Κωσταγιώργος που τραγούδησε τραγούδια του χωριού Κεντρικού από τα Τζουμέρκα, χρησιμοποιεί περισσότερα στολίδια ειδικά στα τραγούδια της τάβλας τα οποία είναι ελεύθερου ρυθμού και έχει πιο αργό tempo στα τραγούδια του. Οι δύο παρατηρήσεις δεν ισχύουν για το τραγούδι που τραγουδά και χορεύει ο ίδιος. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιεί ελάχιστα στολίδια και το tempo είναι πιο γρήγορο σε σχέση με τα υπόλοιπα τραγούδια που τραγούδησε.

- Ο Τάσος Μπακόλας από το Θεσπρωτικό που τραγούδησε τραγούδια της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου, χρησιμοποιεί λιγότερα στολίδια από τον προηγούμενο εκτελεστή και τα τραγούδια καταγράφονται σε γρηγορότερο tempo. Δίνει περισσότερο βάρος στην «αρμονική» σχέση του τραγουδιού με το χορό και παρατηρεί τους χορευτές καθώς τραγουδά, ώστε ο χορός να ρέει χωρίς αυξομειώσεις του tempo, γεγονός που θα δυσκόλευε την κίνηση του χορού.

IV. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαβρίτσας, Νικόλαος, *Παραδοσιακοί χοροί και η διδασκαλία τους*, (εκτύπωση) Τσιαρτσιάνης Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε., Θεσσαλονίκη, 2008

Baud-Bovy, Samuel, *Etudes sur la chanson cleftique*, Collection de l'Institut Francais d'Athenes, Athens, 1958

Baud-Bovy, Samuel, Δοκίμιο για το ελληνικό τραγούδι, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, Ναύπλιο 1984 (3^η εκδ. 1936)

Γιάγκας, Αθανάσιος, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια 1900-1956*, Ινστιτούτο Ηπειρωτικών Μελετών, Αθήνα, 1956

Δήμας, Ηλίας, *Η χορευτική παράδοση της Ηπείρου*, Αθήνα, 1993

Θέμελης, Δημήτριος, «Μουσικοποιητική δομή στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι», ανάπτυπο από τη Λαογραφία, Αθήνα, 1972

Καϊμάκης, Ιωάννης - Κοκκάλας, Σταύρος, *Δημοτικά τραγούδια από το Βαλτέτσι Αρκαδίας*, Τόμος Β', Κέντρο Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας, Αθήνα, 2010

Κονταξής, Κώστας, Το δημοτικό τραγούδι, μια προσπάθεια μελέτης, εκδ. Πασχέντης, Αργίνιο, 2007

Λυκεσάς, Γιώργος, *Οι ελληνικοί χοροί, Ιστορική – πολιτιστική – κοινωνιολογική και μουσικοκινητική θεώρηση*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1993 (1^η έκδ. 1989)

Λώλης, Κώστας, *Το Ηπειρώτικο πολυφωνικό τραγούδι*, Ιωάννινα, 2006

Μπίκος, Αθανάσιος, *Ελληνικοί χοροί, ανάλυσις κινήσεων – χορογράφημα – μουσική*, Εκδόσεις Βυζάντιον, Αθήνα, 1969 (1^η έκδ. 1960)

Νεραϊδιώτης, Σπύρος, *Ανατολικά των Τζουμέρκων (τραγούδια και μελίσματα – θύμησες και νόστος)*, Έκδοση του Λαογραφικού Ομίλου «Τα Τζουμέρκα», Άρτα, 2008

Πραντσιδης, Γιάννης, *Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία του*, Εκδοτική Αιγίνιου, 2004, Αιγίνιο

Σπυριδάκης, Γεώργιος – Περιστερης, Σπυρίδων, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, τ. Γ΄: Μουσική Εκλογή*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα, 1968

Φίλιος, Κώστας, *Λαογραφική συλλογή από το Καλέντζι Ιωαννίνων*, Μορφωτικός – εκπολιτιστικός Σύλλογος Καλεντζίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 1985

Χάρος, Μιχαήλ, *Τζουμερκιώτικοι δημοτικοί αντίλαλοι*, Έκδοση του Δήμου Αγνάντων, Άρτα, 2006

**Αρχειό διπλωματικών εργασιών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών
της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ.**

Βαγγελάκης, Απόστολος, *Τραγούδια της περιοχής Χειμαδιό-Ριζά*, Θεσσαλονίκη, Ιούλιος 2003

Ζάκας, Αλέξανδρος, *Τραγούδια Πρεβέζης και Ιωαννίνων*, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2009

Κολτσιδα, Θεοδώρα, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια*, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 1999

Κούπη, Κονδυλένια, *Τραγούδια από την Ήπειρο – Μεταγραφές τραγουδιών από το Ριάχοβο Ιωαννίνων και την Κοκκινιά Θεσπρωτίας*, Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 1997

Μαυρίδου, Δάφνη, *Τύποι ποικιλμάτων στα δημοτικά τραγούδια της περιοχής Σερρών*, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2002

Μπάρμπας, Δανιήλ, *Δημοτικά τραγούδια από το χωριό Δίστρατο Κονίτσης του Νομού Ιωαννίνων*, Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2004

Σακκά, Βασιλική, *Ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια*, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2000

Σαλωνίτης, Νικόλαος, *Ηχογράφηση και μεταγραφή δημοτικών τραγουδιών της Άρτας (Περιοχή Ηλείου)*, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 1998

Τσούκης, Γεώργιος, *Δημοτικά τραγούδια νομού Πρέβεζας*, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 1999